

Фото О. Литвиненко

ГАРЯЧА ТЕМА

КРИЗА ЖАНРІВ

*Інтелігенція (від лат. *intelligens* — обізнаний, розсудливий, знавець, фахівець) — мисляче ядро освіченого прошарку суспільства, яке характеризується великою розумовою, естетичною та моральною активністю, ініціативною і творчістю.*

З енциклопедії

Російського письменника П. Д. Боборикіна (1836—1921) сьогодні пам'ятають переважно літературознавці, хоча написав більше десятка повістей і романів. Назву одного з них «Василий Тёркин» О. Твардовський запозичив для своєї поеми, а головна заслуга Боборикіна перед словесністю полягає в тому, що сконструював і запровадив у широкий словообіг термін «інтелігенція». Письменники (особливо поети) часто тішались неологізмами, але практично всі вони відбраковуються стихійно-мудрим мовним процесом. Повертаючись до винаходу Боборикіна, маємо розрізнити поняття **інтелігентності** (особиста порядність і тактовність у міжлюдських стосунках, які не залежать від формальної освіти) та **власне інтелігенція** — назва фахівців, діяльність яких пов'язана з розумовою працею (вчителі, лікарі, інженери тощо), а особистісні якості характеризуються насамперед **суспільним служінням**. Сьогодні українська інтелігенція здебільшого розпорошена й «опущена». В жодному з соціологічних опитувань, за якими слідкує багато років, ця суспільна верства не входила до першої п'ятірки тих, хто визначає стан справ у державі, — ба, інколи не входила навіть до десятки. За п'ятнадцять незалежних років у змаганні «фізиків» і «ліриків» остаточно перемогли бухгалтери, але маємо дивитися глибше. Є таке англійське слово — *survivors* (ті, що вижили).

Ми народ, який вижив після 1933-го, і ми інтелігенція, яка вижила після 1937-го (якщо називати лише найтрагічніші орієнтири). «Виживанці» упродовж років і генерацій мають на собі колективну психологічну печатку нещастя. Через неї за п'ятнадцять років різні люди прожили неоднаковий час — у наднапруженому соціальному полі рухалися з різною швидкістю і навіть у різних напрямках. Синхронізатором могла б стати Помаранчева революція — не стала: ті, кого ми хотіли бачити якщо не пророками, то хоча б лідерами, не піднялися до рівня тих, хто стояв довкола трибуни на Майдані (ім здалося, що трибуна вивисше автоматично і назавжди).

ПОПСА

Минулого літа я лікувався у ворзельському санаторії «Україна», де між корпусами столітні сосни й дуби, де стежку перебігають білочки, де — головне — доброзичливий інтелігентний персонал. Одного прекрасного дня на фіранках лабораторного корпусу з'явилися наші різдвяні сніжинки; з'ясувалося, що знімають кіно. Того дня я опинився за обіднім столом — уявляєте?! — у товаристві пані Ольги Сумської, пані Барбари Брильської і пана Богдана Ступки. Вони говорили про своє, хвалили пиріжки з капустою, а я зробив висновок, що треба дивитися новорічно-різдвяний телевізійний репертуар. І це наперед лякало...

У недавні свята на всіх каналах усе було так безнадійно, як завжди, а фільм «Дивне Різдво» не став винятком. Англійською такий продукт називається «кіч», а німецькою «квач»: попса (на 90 % російська чи російськомовна) в найгіршому значенні цього слова. Над власною наругою

жартуєш ти сама,

невже ж бо ти, громадонько,
зовсім без соромі?

Так писала Леся Українка в 1905 р. Знаний культуролог Вадим Скуратівський відреагував у газеті «День» на телевізійний стрим адекватно («Пере прошу, але це паскудство!»), проте трохи нервово: «Все це пов'язане з бездарністю нашого суспільства, з тим, що ми самі дозволяємо цій банді знущатися з нації, яку посадили на телевізійну наркотичну голку, а потім ми бачимо, що відбувається з цією, з дозволу сказати, нацією». Виділення моє. Добре розуміючи гнів В. Скуратівського, зауважу, що не потребую будь-чийого дозволу, щоб вважати українців нацією. І ще — чи в такому контексті взагалі варто говорити про націю, чи обмежитися посиланням на інтелігенцію (хоча з огляду на те, що творці святкового кіч-квачу мають якусь освіту і формально підпадають під це визначення)? Відповідь складніша, ніж може здатися. Якщо ж ідеться про літній сюжет, то через день чи два після початку фільмування з бібліотеки санаторію для облаштування інтер'єру забрали російську класику; українська не знадобилася навіть тут. Це логічно, якщо поставити себе на місце режисера — «творця» й «художника», але це — політика. Відтак (не забуваючи ні про націю, ні про інтелігенцію) поговоримо про політиків: що за плем'я?

«ПОЛІТ-ПОПСА»

У 1898 р. Франко надрукував сатиру «Доктор Бессервіссер»; ішлося про людей, які «з природи обдаровані такою організацією», завдяки якій «знають усе ліпше, ніж хтось інший» (від нім. *besser* — краще, *wisser* — той, що

Закінчення на с. 5

І моральний закон понад усе

Стор. 6

Рік книги — десятирічне безкнижжя

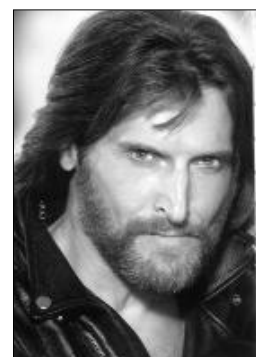
Стор. 8—9

Національна премія

Стор. 13

Прем'єра «Страшного суду»

Стор. 15

Добровільні пожертви

«На Кобзареву Церкву»:

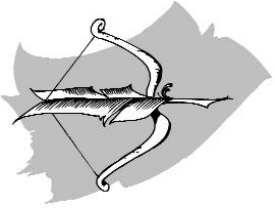
МБФ «Українська Родина»

Р/р № 26045200145101

в Подільській філії АКБ «Київ»,
МФО 320401 ЗКПО 21709106

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 805 310 грн. 00 коп.

КРИЗА ЖАНРІВ

Закінчення. Початок на с. 1

знає). Чи хочемо, чи мусимо мати тих, хто знає краще? Так. Проте Франко пише про людей, які уявним всезнайством користуються як димовою завісою, “в інтересі публічного добра” ховаючи за нею порожнечу.

Десять ознак вирізняють Бессервісера: “Він подібний до місяця, бо дванадцять разів до року змінює свою фізіономію. Він подібний до сонця, бо ось тут сходить, а зовсім у протилежний бік заходить. Він подібний до зір, бо світить, а не гріє. Він подібний до вітру, бо шуму много, а конкретного в руки не зловиш нічого. Він подібний до моря, бо повно в нім води, а нема чого раз напитися. Він подібний до вогню, бо нема такої книжки, з якої він не міг би зробити купку попелу. Він подібний до Дністра, бо схопила робить несподівані закрути, а вдає, що пливе вперед. Він подібний до орла, бо високо літає, а низько сідає. Він подібний до солов’я, бо спіймавши хробачка, співає тріумфальну оду. Він подібний до сірничка, бо конче мусить об когось протертися, щоб заблищати”. Ви його знаєте, товариство, ви його чули й бачили, і не один раз, бо й він не один: набрид і навіть остогид, але ж так хочеться почути щось розумне. Чи вже не хочеться?

Маємо такий інформаційний простір, порядок денний на якому визначають ті, що не годні продукувати ні сенсу, ні діла — Мороз, Янукович, Тимошенко (в кращому випадку) або Рудьковський, Чечетов, Турчинов (у гіршому). Це є зниженням стандартів інтелектуальності й інтелігентності; це рівень Поплавського й Сердючки — це зашкарубла попса.

Трапляються спалахи більш рафінованого бессервісера. Скажімо, Л. Кравчук прекрасно оволодів жанром “погляд зверху, а я не такий” (хоча від нього неперечно відгонить медведчуківщиною). А пані Раїса Богатирьова оприлюднила гігантську за розмірами статтю про глобалізм і глобус, посилавчись у ній на П’єра Бурдьє; Еммануеля Тодда; “близького мені Фукуяму”; Джина Шарпа; неконформіста Чалмерса Джонсона; утопіста Тоффлера і його опонентів, які “порорвелівськи згущують фарби”, хоча особисто авторці статті “ближчий Адам Сміт”; Джерома Траута; Х’ю Тревор-Роупера і, нарешті, на засновника хасидизму Баал Шем Това... Б’юся об заклад на 1 грн., що сьогодні, не зазираючи в газету, передводителька “регіоналів” у ВР навряд чи повторить ці імена — навіть не класифікуючи їх на ближчих їй чи дальших. На особливому жанрі “святенницька попса” спеціалізується київський мер. Бог і добро не сходять йому з язика, хоча насправді йдеться лише про те, щоб здерти з киян за “комуналку” все, що пощастить, а тоді з власних рук роздати дешицу здобутого (з портретом-календариком і гречкою) переляканим і бідним — хай знають у кого добре серце. Цікаво, що такий “принцип Кармелюка” (і забрати, і роздати, і — головне — своїми руками) зіграє і Ю. Тимошенко; щоправда, йдеться про більш обсяги — ви пам’ятаєте про 30 тис. підприємств, запланованих для реприватизації? Сутичка між двома популістами не обіцяє киянам нічого доброго.

Чи можемо інтелектуальну вбогість сьогоднішнього політику-

му записати на рахунок “біло-голубого” реваншу. І так, і ні. Згадаймо медіа-теми перших місяців після інавгурації В. Ющенка: “Гринджоли” на Євробаченні (20-те місце з 24-ох); пані міністерка О. Білозір, як левиця, б’ється з одним київським режисером; Президент марить про нову резиденцію, відтак міністр охорони здоров’я зазіхає на квадратні метри Охмадиту (і побіжно, підписавши папірець, вирішує проблеми сільської медицини); пані прем’єр-міністр наказує курчатам подешевшати, вони її не слухають і подають приклад бензиновим трейдерам. Скільки дріб’язкового, необов’язкового, просто безтолкового... Попса! У багатьох випадках ідеться не лише про сутність, а й про те, що телевізійники називають “картинкою”. Ось усі канали запопадливо показують, як п. Тимошенко виводить на ковзанку; ось на перше засідання нового складу ВР депутати від БЮТ — із підтоптаними дядьками включно — поприходили в білих светриках із кокетливим червоним сердечком — ах, ах! Утім, усе перевершують кадри з бойовика, в якому В. Янукович — смертельно загрожений сирим яйцем — картинно падає на руки бойових побратимів... Політика (як різновид служіння ідеалам) передбачає, як виявляється, володіння ремеслом, але не дарма слова “популізм” і “попса” мають один корінь — зрештою, як і українське “власність” і російське “власть”. Шоу-бізнес у нас не попса, а шоу задля

музику) вони спричиняються до деідеологізації та відвертої аморальності партійного середовища. Тут є проблема. Я, наприклад, погано уявляю, як почувається В. Яворівський, перебуваючи “в лавах” тих, що голосували за такі права Кабміну, які перетворюють В. Януковича на “українбаші”. Проти цього светрик із сердечком — дурниця. Так, В. А. Ющенко поки не показав себе таким, на якого ми сподівалися, але ж саме “такими” демонструють себе “донецькі”. Я сказав би, навіть “такішими”: можна було сподіватися, що триматимуться принаймні специфічного етичного принципу “пацан сказав — пацан сделал”..., але начхали вони на “Універсал”.

Із невід’ємних інструментів громадянського суспільства активно розвиваються релігійні структури (табл. 1). Майже подвоїлася за десять років кількість громад (парафій), втрое-вчетверо приросли братства, місії та духовні навчальні заклади. На початок 2006 р. із зареєстрованих організацій православних було 16189, католицьких — 4597, протестантських — 8460, єврейських — 281, мусульманських — 485, східних культів — 87, інших — 408. Діяли також 1679 незареєстрованих утворень; Держкомстат не повідомляє, чи йдеться про тих, кому в реєстрації відмовили (скажімо, про тоталітарні секти), чи про тих, що не хочуть реєструватися (комерсантів із молитовниками). Такий розмаїтий конфесійний ландшафт

Таблиця 1.
Кількість релігійних організацій в Україні
(на початок року)

	1996	2006
Громади	16583	29262
Центри управління (епархії, дієцезії тощо)	161	299
Монастирі	147	386
Місії	79	309
Братства	17	76
Духовні навчальні заклади	58	175
ВСЬОГО:	17045	30507
Кількість недільних шкіл	4597	12522
Кількість священнослужителів	15315	28431

бізнесу — політика. Інтелігенти і там, і там або дегенерували (продалися) — і тоді вони не інтелігенти, або почуваються як класний шахіст, суперник якого (за давньою звичкою) грає в “чапаєва” і пішаки на дошці ганяє “щиглями”.

АРМАТУРА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Як повідомляє Держкомстат, на 1.01.2006 маємо 125 партій. В очах громадськості цей інститут є значною мірою скомпрометований. Хоча без партій демократії не побудуємо, дипломована інтелігенція розкололася у своєму ставленні до них: одні клопочуться про створення (об’єднання, роз’єднання, трансформацію) партій, інші ними гідують (зберігаючи колишнє ставлення до колишніх — і теперішніх — “комуністів”). Хоча ми всі, товариство, знаємо прекрасних людей, суспільне служіння яких реалізується саме в партійному контексті, складається враження, що назагал у партіях шукає свого місця під сонцем специфічна частка survivors — пристосованці й брехуни; разом із тим, хто тримає партійну касу (і замовляє партійну

є, загалом, доброю ознакою, бо свободи совісті забагато не буває. Турбують дві обставини.

Перша (дрібнішого калібру) — нещира набожність, майже святенництво вищого чиновництва й політикуму “на людях”. Я знайомий із лідером однієї порядної партії, який щоразу червоніє, коли хреститься на відкритті з’їзду: яким атеїстом був замолоду, таким і лишився. Мода ця ґрунтується на уявленні, що духовність поєднується виключно з духовенством, а свобода совісті є правом лише на вільний вибір конфесій, але не на атеїзм. Хто забув — нагадаю: Іван Франко не хрестив жодного зі своїх дітей; то маємо його шанувати менше?

Друга обставина, про яку не можна мовчати, — проблема помісної церкви. Перекупивши в Константинополя місцеблустителів і приватизувавши Київську патріархію, Москва завжди використовувала її як великодержавницький інструмент; Синод не називався міністерством лише з камуфляжних міркувань. Окупована Києво-Печерська лавра (разом із Чорноморським флотом РФ) — це не просто рештки минулого, а символи теперішніх і майбутніх зазіхань. Випадково мені довелося

Таблиця 2. Кількість громадських організацій в Україні (на 1 січня 2006 р.)

Профіль (спеціалізація)	Всеукр.	Міжнар.	Всього
Громадські рухи	6	4	10
Об’єднання національних зв’язків	90	54	144
Молодіжні об’єднання	128	13	141
Дитячі організації	11	1	12
Жіночі організації	41	3	44
Об’єднання ветеранів та інвалідів	63	12	75
Професійні об’єднання	353	62	415
Товариство охорони природи	38	18	56
Об’єднання охорони пам’яток історії та культури	2	—	2
Оздоровчі та фізкультурно-спортивні	262	20	282
По захисту населення від наслідків аварії на ЧАЕС	22	11	33
Науково-технічні, творчі об’єднання	113	40	153
Освітні, культурно-виховні об’єднання	138	44	182
Інші	609	201	810
Всього:	1774	485	2259

пройти крізь натовп тих, що несли корогви від Лаври до Софії і накликали погибель на голову Івана Павла II за місяць-півтора до його візиту в Україну. Справили на мене глибоке враження; коли йдеться про літературні асоціації, згадаю хіба що Кабаниху з “Грози” Островського (проте біля Софії було їх багато, а з ними специфічні Кабани — здавалося, позичені з масовки фільму про “чорну сотню”). Як свідчить історія, жодна дочірня помісна церква не була створена за згодою своєї “матері-мачухи”; держава не мусить втручатися — це правда, але дуже хотілося б, аби про неї пам’ятали в штабах Московської патріархії.

Громадські рухи, різного профілю товариства й об’єднання (табл. 2) є організаційним каркасом громадянського суспільства. “Горизонтальна” (а не “вертикальна” — зверху вниз) структура їхньої діяльності дозволяє суспільству зосереджувати свою активність на тих напрямках, які воно вважає найбільш актуальними, і виявляти її в тих формах, які не регламентуються владою. Що може бути краще? Маємо назагал більше 2 тис. таких утворень, проте важко сказати — багато це чи мало. Тримаючи в руках “Слово Просвіти”, ви, шановний читачу, предметно відчуваєте діяльність Товариства ім. Тараса Шевченка, але боюся, що назагал конкретики в діяльності “каркасних” осередків не дуже багато. Лишається живучим старий стиль у стосунках “вертикалі” й “горизонталі”, який домінував за часів радянщини: громадські організації дотуються й контролюються владою, їхні керівники і апарат призначаються “зверху”, а т. зв. актив скликають раз на рік, щоб проголосували за призначених. Багато чиновного люду (із дипломами, звісно) бачать у громадських структурах “запасний аеродром”, але вибирають не всі, а такі, де можна зачепитися, скажімо, за цікаве відрядження. Чи не з цих причин малопопулярними є, скажімо, дитячі організації, а охороняти пам’ятки історії та культури взагалі нікому (хоча саме тут, через пасивність влади, могла б концентрувати свої зусилля громадськість — дипломована чи ні).

Специфічним для нас явищем став громадський статус певних об’єднань на шляху до їхньої “партизації”. Якщо Рух еволюціонував у такий спосіб узгоджено зі змінами суспільної ситуації в країні, то сьогодні маємо свідому мімікрію під “громадське”, яка — начебто — дозволяє наперед відмитися від

гріхів партійності в очах виборців. Так, скажімо, провадила свою виборчу кампанію певна група претендентів на місця в Київграді; так, скидається, розвиватиметься народна самооборона, ініційована Ю. Луценком. Зрештою, тактичні хитрощі самі по собі не є чимось негарним; проблема в тому, що Рух, ставши партією, поступово втратив мало не все, що можна втратити; кажуть, що йдуть перемовини про його приєднання до БЮТ і це стане кінцем гарної пісні.

Викликає жаль ситуація в профспілках. Комічна (з погляду політолога) фігура п. Стояна уособлює безпорадність структури, які, переставши бути “школою комунізму”, — стали школами протосуванства. Аполітична, але потужна профспілка нью-йоркських сміттярів “у мент” може привести до тьми будь-якого мера, та чи можна почути голос професійних об’єднань у конфлікті довкола тарифів у Києві? Сьогодні на тлі успішного (за нашими вимірами) розвитку економіки маємо катастрофічну ситуацію в соціальній сфері (освіта, медицина, ЖКГ, утримання пенсіонерів). Це наслідок жлобського (перепрошую) розподілу національного багатства, якому не могли чи не хотіли покласти край президенти, партії й політики, контрольовані двома десятками “тузів”. Чи не пора потурбуватися про належний статус профспілок, які можуть триматися соціальної стратегії, не озираючись на виборчі списки та наявність харизми в лідера? Чи не хоче Президент звернути увагу на це “дике поле”? Раніше чи пізніше профспілки в Україні матимуть ту силу, якої вони домоглися за її межами, а ті, хто очолює “профспілкову революцію”, можуть сподіватися на щось таке, чим пишаться англійські лейбористи.

30 січня з Прем’єр-міністром у Львові зустрічався група представників інтелігенції, яких для цієї важливої місії вибирало Міністерство культури. Декілька відібраних від зустрічі відмовилися. Віктор Федорович сказав (цитую): “Перемагає завжди красаота” — і попросив нагадати автора. Гуртом дійшли висновку: щось подібне писав Достоевський. Спостерігаючи за цим реаліті-шоу, я згадав чи не єдиний у Федора Михайловича поетичний твір: “Жил на свете таракан, // таракан от детства. // Он потом попал в стакан, // полный мухоедства”. Критики вважають, що це написано не про комах.

● **Володимир ВОЙТЕНКО**, професор

НЕЗАБУТНІ

Джеймс Мейс один із небагатьох повстав проти перекодовоаної в советський час історії. Але вся українська історія — не лише фікція *трагічного*, а й постійна боротьба за історичну правду. Голодомор в Україні — це не локальна історична трагедія, а тавро, що й досі стоїть на інших країнах за замовчування геноциду проти українства. Передусім маю на увазі червону від крові минулого Росію. Визнання Голодомору як геноциду проти української нації — єдиний спосіб очищення свідомості нації, осмислення правди історичного процесу. В Україні в листопаді 2006 року Верховна Рада ухвалила закон про визнання Голодомору 1932—1933 років геноцидом. Росія категорично заперечує цей факт, адже тоді доведеться “переписувати” історію ще раз, а головне, доведеться визнати українців як націю. Зокрема МЗС РФ у письмовій формі виклало свою позицію щодо відповідного положення виступу міністра закордонних справ на 59-й сесії Генеральної Асамблеї, де російська сторона наголошувала, що вважає питання вичерпаним після схвалення Спільної заяви на 58-й сесії Генасамблеї і “подальше обговорення цієї теми в ООН є контрпродуктивним”.

Політолог та історик Андрій Бондарчук у статті “Трагедія і подвиг Джеймса Мейса” написав: “...ще в 1982 році, на міжнародній науковій конференції з геноциду й голокосту в Тель-Авіві незнання й молодий американець із Гарвардського університету, перший серед дослідників Заходу заявляє: Великий Голод в Україні 1932—1933 років є актом геноциду”. Слова Мейса шокували світову наукову спільноту: “Як в Україні, так і в Камбоджі геноцид здійснювали комуністичні режими. В обох випадках режими прагнули знищення, лишаючи аморфну масу, яку потім можна було змінити так, як це вважали за потрібне правителі”. На цій міжнародній конференції Мейс сказав: “Щоб централізувати повну владу в руках Сталіна, потрібно було вигубити українське селянство, українську інтелігенцію, українську мову, українську історію в розумінні народу, знищити Україну як таку. Калкуляція дуже проста і вкрай примітивна: немає народу, отже, немає окремої країни, а в результаті — немає проблеми”.

Варто зрозуміти: голод 1932—1933 років зумовили насамперед політичні чинники. Голодомор — не випадкове явище природного чи соціального походження, а наслідок цілеспрямовано застосованого тоталітарною владою терору голодоморним геноцидом. Масове фізичне винищення українських хліборобів у такий спосіб було свідомим терористичним актом системи проти людини, внаслідок чого зник не тільки численний прошарок заможних і незалежних від держави селян-підприємців, а й з’явилося покоління без майбутнього. Було підірвано генетичні й соціальні основи нації, її традиції, духовну культуру й самотність. Джеймс Мейс із цього приводу зазначив: “Примусова колективізація була трагедією для всього радянського селянства, та для українців то була особлива трагедія. Зважаючи на фактичне знищення міських еліт, вона означала ліквідацію їх як соціального організму й політичного фактора...”. Саме тому так важко визнати Голодомор у світі як геноцид проти українства. І сьогодні вірус безпам’ятства шириться й інтегрується в генотип нації, формуючи нові покоління — з мутаціями на рівні історичного ДНК. Хтось вважає, що краще приховати смертельний вірус, ніж визнати його наявність.

«ЧАС РОЗКИДАТИ КАМІННЯ — І ЧАС ЗБИРАТИ ЙОГО...»

18 лютого виповнюється 55 років від народження професора Києво-Могилянської академії Джеймса Мейса

Спіраль часу дуже неоднорідна на історичні фрагменти. Існують такі події в історії, що не залишаються в її архівах, а постійно ретранслюються на рівні історичної пам’яті. До таких подій належить Український Голодомор, спланований, чітко організований тоталітарною системою, спрямований на винищення мільйонів українців. Проте побачити результат тієї чуми сьогодні здатні не всі.

Голодомор має бути визнано на індивідуальному рівні. Допоки існуватиме інформаційна блокада, доки існуватимуть учителі історії, які вважають, що “голод виник унаслідок того, що селяни багато споживали і мало працювали”, доти буде час безпам’ятства, що блокує розуміння трагедії. Все життя над вакциною проти такої хвороби працював Джеймс Мейс. Але так уже складається в українській історії, що не завжди доводиться бачити результати своїх днів. Визнання і розуміння приходить уже по смерті. На жаль, Мейс не дочекався того дня, коли український парламент визнає Голодомор. Верховна Рада не виявила розуміння української історії в 2003-му, коли відзначали 70-ті роковини трагедії. У 2006-му Президент України Віктор Ющенко подав на розгляд до ВР законопроект про визнання Голодомору актом геноциду. Не вірилося, що парламентарі (а серед них і комуністи, і регіонали) знайдуть спільну мову й ухвалить законопроект, адже для багатьох із них української історії не існує. Саме в цей час і відбувалося знакове для України перевезення бібліотеки Джеймса Мейса. Можливо, нарешті настав той час...

Але цей процес був досить складним. Про проблеми, пов’язані з транспортуванням, повідомила Наталя Дзюбенко, дружина Джеймса Мейса, ще на “круглому столі”, який відбувся рік тому в Києво-Могилянській академії до 55-ї річниці від дня народження вченого. Пані Наталя згадала ім’я науковця Моргана Вільямса, причетного до зберігання архіву у США. Професор Наталя Шульга, на той час віце-президент НаУКМА, знала цю людину й одразу вирішила допомогти. В Америці основне ядро бібліотеки залишалося під наглядом Расела Шелака, який утримував цей архів і не мав бажання передавати до України.

За словами Н. Шульги, “з боку Расела спочатку не було жодної довіри. Потрібно було переконати людей, що книжки не зникнуть і не згниють в архіві”. Те, що видається на перший погляд зрозумілим, потребувало значних зусиль. Нарешті, процес електронної комунікації підійшов до того етапу, на якому потрібно було починати транспортування. Наталя Шульга подбала про те, щоб архів перевозили дипломатичним шляхом, у чому посприяв такий чужий для нинішнього уряду міністр закордонних справ Борис Тарасюк. Наталя Дзюбенко дала довіреність на розпорядження матеріалами бібліотеки Мейса в США. Расел Шелак також багато в чому допоміг: оплатив пакування, перевезення через “Аеросвіт”, страхування. Консульство підготувало всю потрібну документацію. Наталя Шульга власноруч пакувала кожну книжку з бібліотеки Мейса. Отже, за 8 годин увесь вантаж був у Києві.

Архів видатного вченого 2006 року нарешті було доставлено до

наукової бібліотеки Києво-Могилянської академії. Саме такою була воля Мейса, який хотів, щоб його архів потрапив до України, адже це історичний клондайк для дослідників. Могилянка може взяти на себе роль центру з вивчення історії Голодомору в Україні, адже було доставлено сотні унікальних видань (деякі суто наукові дослідження виходили настільки малим накладом, що сьогодні ці примірники мають лише одиниці) про голодомор як світову трагедію, про тоталітаризм, праці з історії Росії, численні дисертації, огляди, робота Конгресу США 1986 року (6 томів) про Голодомор в Україні. Ці факти Мейс збирав упродовж багатьох років. Уся бібліотека разом — страшний знак часу, в якому тоталітарна система хотіла підкорити Людину, “відрізаючи живі шматки народу” від нескореної нації.

Джеймс Мейс у своїх дослідженнях розробив інший проект історії, тобто такий, що відповідає історичним документам, схованим під грифом “таємно” в архівах СРСР. Його історія шокувала світ і струснула Україну, не готову до змін. Набагато легше обертатися в кодах заспиритованого минулого — так менше відповідальності. Взяти на себе обов’язок перед історією — це означає почати проект Нової України... Україна, яка здійснила свій Нюрнберг для советського тоталітаризму. У статті “Політичні причини голодомору в Україні (1932—1933 рр.)”, що також є в бібліотечних архівах, переданих до НаУКМА, Мейс зазначив: “Найбільший опір серед деяких опонентів викликало твердження, що голод в Україні був штучним, створеним державою. Я підозрюю в інтелектуальних лінощах більшість моїх західних критиків, бо набагато легше витворити свої суб’єктивні інтерпретації найважливіших подій радянської історії на догоду сьогочасній політичній кон’юктурі, аніж проаналізувати конкретні обставини у різних республіках колишнього Радянського Союзу і вже тоді робити певні висновки... У телеграмі Молотова і Кагановича Центральному Комітетові КП(б)У від кінця липня зазначалося: “Хлебозаготовки України розвиваються с недопустимой медлительностью”. Тим часом ЦК КП(б)У почало отримувати інформацію про випадки людодіства (перше датоване 25 липня 1932 р.). Очевидно, саме тоді голова ВУЦВК Г. Петровський надіслав першому секретарю С. Косіору та Політбюро ЦК КП(б)У листа, в якому інформував про тяжке становище в районах, охоплених голодом, і просив допомоги голодним дітям. Він вважав за необхідне просити від Москви “постановлення о прекращении хлебозаготовок и объявления свободной торговли”. У відповідь Сталін видав сумнозвісний закон “про колоски” від 7 серпня 1932 р. А 9 серпня 1932 р. ЦК КП(б)У приймає Постанову “про заходи по борьбе с спекуляцией хлебом”. 22 сер-

пня Укрколгоспцентр спеціальною постановою забороняє видавати хліб у громадському харчуванні. В той час, коли голод охоплював дедалі ширші території, повним ходом йшло відвантаження зерна на експорт. Ось рядки з телеграми заступника голови Ради праці та оборони В. В. Куйбишева в ЦК КП(б)У: “Предлагаю немедленно усилить первую очередь отправки порты, отгрузить до конца месяца тонн пшеницы 30 тыс., ячменя — 20 тыс., ржи — 10 тыс., не считая уже отгруженного. Примите как боевое задание ежедневных отгрузках”. Проте й досі *кремлівська Росія* чинить опір у роботі з міжнародного визнання голодомору.

Тож у чому заслуга Джеймса Мейса перед Україною? Найперше, він зміг створити інтелектуальну базу для справжньої історії України в ХХ сторіччі. Це людина, яка своєю працею демонтувала тоталітарну систему. Але наслідків катастрофи хтось і досі принципово не бачить... Робота, яку розпочав Мейс, триває завдяки його сподвижникам — Юрію Шаповалу, Станіславу Кульчицькому. Юрій Мицик, доктор історичних наук, професор Києво-Могилянської академії, працює над виданням свідчень очевидців голодомору. Проте, залучаючи до курсів історії середньої та вищої школи ім’я Мейса, держава не подбала про створення інформаційної бази про Голодомор. Можливо, бібліотека НаУКМА, в якій розміщено архів Джеймса Мейса, зможе на це спромогтися. Учений прагнув, щоб його архівні матеріали, дослідження не були забуті й занедбані з часом; він хотів, аби вони стали містком для нової генерації дослідників, які на цьому фундаменті зуміють сконструювати проект України, яка зазнала одну з найжахливіших версій історії, але спромоглася це переосмислити.

Отже, завдяки ентузіазму однієї людини, що запустила механізм перевезення архіву Джеймса Мейса, — професору Наталі Шульзі, яка з десяти років прожила в українській діаспорі у Штатах, а тому мала в цих колах авторитет відповідальної та діяльної людини, неперевершеної бібліотеку Джеймса Мейса, що містить сотні архівних джерел, монографій, дисертацій, тепер розміщено в бібліотеці НаУКМА. Вона чекає на тих, хто дасть життя історичним документам у новому для України часі.

● **Дмитро ДРОЗДОВСЬКИЙ**, Національний університет “Києво-Могилянська академія”

НАША КНИГА

І ЖИВИМ, І МЕРТВИМ, І ЩЕ НЕНАРОДЖЕННИМ

У листопаді 2006 року минуло 60 літ із дня спільної директиви ЦК ВКП(б) і Ради міністрів СРСР про збільшення хлібозаготівель і посилення репресій проти сільського населення України.

Ця директива, підписана Й. Сталіним і А. Ждановим, забрала в со-тень тисяч українських селян, переважно дітей, жінок, непрацездатних інвалідів війни останню надію залишитися живими. Люди, які вціліли в страхотливі роки війни, опинилися перед загрозою повільної, невблаганно-жахливої смерті від голоду. Так для українців розпочався третій протягом ХХ століття голодомор.

Нещодавно в Миколаєві видано монографію Кирила Горбурова “Голод 1946—1947 років на території півдня УРСР”.

Автор народився 1980 року в Миколаєві. В 2002 році закінчив юридичний факультет Одеського національного університету ім. І. І. Мечнікова. Коло наукових інтересів К. Горбурова — дослідження “білих плям” історії, причин і наслідків голоду 1946—1947 років на території півдня України, проблем історико-культурної спадщини Миколаївської області. В його творчому доробку — 7 наукових праць.

У книжці К. С. Горбурова вперше у вітчизняній історіографії комплексно розглядається повоєний голод у південному регіоні України, проаналізовано його причини й наслідки для населення.

До наукового обігу вводиться великий масив документів, які дослідники не використовували протягом десятиліть.

Кирило Горбуров наголошує: “Фактично голодомор 1946—1947 років був каральним заходом вза-мін невдалої, але свідомої спроби виселити українців у 1944 році до Сибіру разом із татарами та північнокавказькими народами як нелояльний і ненадійний народ. Тоді цей маневр не вдался через неможливість віднайти достатню кількість залізничних ешелонів для швидкого вивезення населення. Однак саме існування таких напівбожевільних, суто фашистських планів свідчить про атмосферу найдикувасі шовінізму та національної ненависті, яка панувала серед тодішньої московської еліти”.

Голод 1946—1947 років штучно організував більшовицький тоталітарний режим. Він забрав життя, за неповними даними, понад 1 мільйона осіб.

Люди помирали від голоду, були випадки людодіства, зростала злочинність. А більшовицький режим через порти південного регіону: Миколаїв, Херсон, Одесу, Очаків і далі експортував велику кількість хліба за кордон.

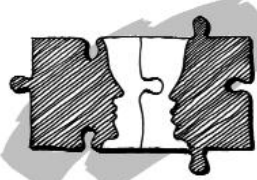
Допомогу голодним біженцям із південного регіону надали мешканці західних областей УРСР, хоча тоталітарний режим намагався перешкодити контактам південних українців із західними, посварити їх між собою, оскільки влада не хотіла, щоб населення Західної України знало правду про штучний голод, що скаженів у південній частині республіки.

К. Горбуров показав, що південний регіон зазнав найтяжчих демографічних втрат.

Молодий науковець закликає: “Треба говорити про минуле заради майбутнього, бо безпам’ятство породжує бездуховність, що перекреслює історію, паплюжить традиції, руйнує соціокультурну самотність”.

К. С. Горбуров присвятив книжку своєму дідусяві Г. Ф. Горбурову і всім, хто пережив ті страшні роки, а також пам’яті співвітчизників, які внаслідок того жаху пішли за вічну межу, і нащадкам, щоб не допустили повторення цього ганебного явища на нашій землі.

● **Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ**

СЕЛО І ЛЮДИ

Останніми днями загострилися дискусії навколо застосування права вето Президента до Закону України "Про внесення змін до Земельного кодексу України (щодо заборони продажу земель сільськогосподарського призначення до прийняття відповідних законодавчих актів)".

10 січня ц. р. під час виступів у Верховній Раді України депутати лівих фракцій лякали людей ринком землі: що землю — всенародне багатство — скуплять за безцінь багаті, іноземці, селян позбавлять останнього, з чого вони живуть; що селяни залишаться без землі, стануть рабами, жебраками. Ліві закликають зберегти суспільну власність на землю. Але суспільна земля — нічийна земля.

Подібні висловлювання лунають і по радіо "Культура". 11 січня ц. р., коли передачу вів народний депутат Лесь Танюк, та 12 січня в передачі, яку вела пані Ганна Скрипник, додзвонювачі виступали проти ринку землі. Комуністична пропаганда, що земля — всенародне багатство, отрутою в'їлася в свідомість українських людей. А чи підуть ці крикуни працювати на нічийну землю?

У лівих недоторканців, які в окремих додзвонювачів, примітивне уявлення про ринок землі і про те, що земля мусить мати господаря.

Ринок землі включає в себе оренду землі, її заставу, дарування, обмін, купівлю-продаж. В усьому світі ринок землі існує упродовж віків.

У пам'яті зринає, як господарі колись леліяли землю-годувальницю, тримали не коней, а волів, іноді дві корови, щоб був гній, який поліпшував родючість ґрунту. В народі казали: "Де віл ходить, там хліб родить". Мій дідуньо з бабунею по матері складали копію до копійки, намагалися заробити грошей на цукровому заводі, щоб прикупити земельки.

У 1917 році більшовики обіцяли хліборобам землю, але замість неї селяни одержали дірку від бублика. Комуністи на основі лєнінського вчення про кооперацію усупільнили землю, зробили її всена-

Фото О. Цесури

ДОБРОБУТ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД ВЛАСНОЇ ЗЕМЛІ

родним багатством і оголосили: "Мир єдиноличника обречен на историческую гибель". Селяни стали власниками без власності. Ленінського вчення про кооперацію не було й нема. Перші кооперативи з'явилися ще задовго до народження Леніна, а теоретиком кооперації був О. В. Чаянов.

У моєму рідному селі Спиченцях, що на Вінниччині, талановиті господарі кооперувалися ще до Жовтневого перевороту 1917 року. Об'єднавшись, вони купили сівалку, дві жниварки, молотарку, яку приводили в рух кінями.

Пам'ятаю, ту сівалку, жниварку і молотарку використовували в колгоспі, який тільки зіп'явся на свої кволі ноги, а господарів вивезли в місця, де Макар телят не пас.

При одноосібних господарствах до 1917 року Росія займала перше місце на світовому ринку по зерну. А при усупільненні землі й утворенні колгоспів Радянський Союз щороку третину зерна закуповував на світовому ринку. На всіх Пленумах ЦК КПРС заслуховувалися питання про підняття сільськогосподарства. Колгоспи, ця імперська затія, — зручна форма грабунку селян. Увесь хліб, вирощений селянами, забирала держа-

ва. І чим краще працювали селяни, тим більше у них забирала. В колгоспах сільськогосподарську продукцію закуповували за п'ятдесят відсотків її собівартості, тому колгоспи завжди були збиткові. Земля втекла від селянина, а селянин тікав від землі.

Рентабельними були ті колгоспи, де головами були Герої соціалістичної праці, які могли дістати для колгоспу все необхідне. А ще, за висловом Леніна, рантиє (життя за рахунок інших). Успішними були й колгоспи, яких готували для показу.

У деяких колгоспах збирали високі врожаї за рахунок використання великої кількості мінеральних добрив. Але надмірна кількість міңдобрив, гербіцидами, пестицидами, іншими хімічними речовинами понівечили й зіпсували ґрунти. Земля втратила здоров'я. Колись за плугом у борозні зграями ходили птахи, споживали черв'яки. Тепер через використання міңдобрив у ґрунті черв'яки не виживуть, птахи у борозну не сідають. У ґрунтах залишилася мізерна кількість гумусу.

Колгоспи були настільки не-ефективні, що й ЦК КПРС намагався замінити цю антихристську систему. Утопія залишилася утопією.

У перші роки незалежності України намітилася земельна реформа, за якою мало відбутися становлення селянина-власника землі. Але ліві фракції у Верховній Раді України заблокували реформу. Парламентарі за п'ятнадцять років незалежності України не створили ефективного Закону про ринок землі.

Розколгоспнення потрібно було робити не більшовицькими темпами. Кучмівське розколгоспнення по-більшовицькому дало такі негативні наслідки, які колективізація. Землю розпаювали, селяни одержали державні акти на приватну власність землі. Але не було створено відповідної матеріально-технічної бази для її обробітку. "Я що, землю носом орати-му?" — запитує селянин. Поля яловіють, заростають бур'янами та чортополохом.

Для ефективного господарювання треба мати не два-три гектари землі, як є нині в селян, а хоч би двадцять-тридцять. Потрібен ринок землі, щоб ефективному господареві дати можливість прикупити двадцять-тридцять паїв і стати хазяїном, використовувати передову агротехнологію.

Дбайливий власник землі буде ретельно доглядати землю, дасть

їй здоров'я, якщо вимагатимуть обставини, працюватиме і вночі. Без ринку землі не буде ринкової економіки.

Михайло Грушевський сказав: "Маємо свою державу. Тепер треба створити добре продуманий земельний Закон поруч із "Кобзарем" Тараса Шевченка".

Верховна Рада України з лівим керівництвом за п'ятнадцять років не спромоглася створити відповідні законодавчі акти, щоб здійснити земельну реформу. Ліві фракції заблокували зміни в земельному законодавстві, перекрили дорогу назустріч селянам, які хотіли купувати "де-юре" землю в одному з районів. Землі старанно не продають, буде, Україна

ї розпродаж у державі йонери, які не можуть своєї землі, продають її в нашому районі, що селяни продали земельні сертифікати, "как исключение".

Спритні ділки, які розікрали економічний потенціал України, вже налаштувалися скупити за безцінь найкращі землі. Мораторій на купівлю-продаж землі — це продовження кучмівського тіньового ринку землі. Коли спритники скуплять найкращі землі й побудують там палаци з басейнами, тоді парламентарі створять Закон про ринок землі.

Закон про ринок землі повинен обмежити розмір приватної власності на землю, заборонити продавати землю іноземцям, щоб не скупили землю підставні особи, власниками землі повинні бути грамотні в аграрних питаннях люди, які забезпечать державу продовольством. Закон повинен заборонити будь-які забудови на землях сільськогосподарського призначення, крім необхідних для ведення господарства.

Потрібно створити земельні банки, де дбайливий господар зміг би взяти кредит для купівлі землі й техніки. І не лякати жебрацтвом, рабством, латифундіями та тим, що землю скуплять іноземці.

● **Микола ГНАТИШ**, смт. Калинівка Васильківського району Київської області

ЗАКОНОПРОЕКТ

Нещодавно Ганна Герман — депутат від фракції Партії регіонів — подала на розгляд до Верховної Ради дуже цікавий законопроект "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення неупередженого ставлення засобів масової інформації до свободи політичних дебатів". Хоч законотворчість пані Герман і займає лише півтори сторінки, але зміни до вже існуючих законодавчих актів вона пропонує внести доволі серйозні й водночас, м'яко кажучи, дивні для країни, яка претендує на демократію. Взагалі перше враження таке, що автором проекту закону є не журналіст Ганна Герман (хоч нині вона й народний депутат, однак, на моє переконання, колишніх журналістів не буває), а хтось із колег пані Герман по партії з шахтарським минулим.

Щоб не бути голосливими, перейдемо до суті законопроекту. Насамперед цим законопроектом суб'єкт законодавчої ініціативи пропонує новелу, яка має зобов'язати друковані засоби масової інформації всіх форм власності, за винятком тих, засновниками яких є політичні партії, надавати рівні умови у висвітленні діяльності парламентських партій, подавати різні (мінімум — два) погляди, висвітлюючи аспекти діяльності влади й опозиції. Ідентична норма стосується телерадіоорганізацій усіх форм власності.

Таке нововведення відразу ж, на нашу думку, має викликати чимало запитань: а як, наприклад,

БЕЗКОШТОВНИЙ ПІАР ДЛЯ МОЖНОВЛАДЦІВ

щодо решти партій, непарламентських? Щодо поглядів, то сьогодні видання, які поважають себе, і без цього закону, виходячи з позицій журналістської етики, подають альтернативні міркування з тієї чи іншої гострої проблеми. Хоча, за європейськими принципами, приватні газети мають повне право на свою суб'єктивну думку, навіть під час виборчих перегонів. Решту видань, а це, власне, медіа-ресурси політичних партій (для них у законопроекті Герман зроблено виняток) і ті ж такі державні й відомчі ЗМІ, які дотримуються однобічної позиції у своїх матеріалах, і за новим законопроектом ніхто не змусить висвітлювати проблеми з різних поглядів. Та, мабуть, і не треба. Адже читачі й без цього знають, що від урядової чи партійної преси об'єктивності чекати не варто.

Проте це лише квіточки, оскільки щодо цього нововведення ще можна сперечатися. Справжньою "ягодою" є наступна норма, яка звучить так: "Президент України, Голова Верховної Ради України, Прем'єр-міністр України та лідер опозиції користуються правом безоплатного інформування громадськості про свою діяльність у друкованих засобах масової інформації усіх форм власності, оскільки таке інформування є суспільно необхідним". Те саме стосується телерадіоорганізацій усіх форм власності. Авторка законопроекту пояснює це намагання у такий командно-адміністративний спосіб,

від якого війнуло занафтаїним духом радянського часу, регулювати абсолютно комерційні питання медійного ринку "суспільною необхідністю". Інакше як дозволом парити, тобто рекламувати себе вибраним особам, це назвати не можна. Чи не буде це нечесним стосовно решти громадян, які за малесеньке оголошення у ЗМІ зобов'язані викладати чималі гроші? Про які демократичні принципи, що проголошують рівність прав та обов'язків усіх громадян, у тому числі й найвищих державних посадовців, тут може йтися?

Не варто забувати й того, що для суспільно важливих звернень цих державних діячів уже існують (на гроші платників податків) ЗМІ, які фінансуються з Державного бюджету. Функціонують вони на основі закону "Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації", який неодноразово критикували представники європейських інституцій, а Рада Європи 2001 року ухвалила рекомендації, в яких пропонувала Верховній Раді взагалі скасувати цей закон як такий, що відображає "фундаментальне нерозуміння ролі ЗМІ у демократичних суспільствах" і загалом "викликає дуже серйозні сумніви щодо відповідності міжнародним стандартам свободи вираження поглядів". Отже, про законопроект депутата Герман можна висловитися відомим

анекдотом часів перебудови: "Стояли на краю прірви і зробили великий крок уперед".

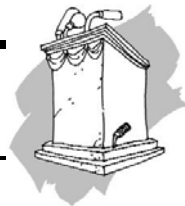
Відмова надрукувати таке звернення, у випадку прийняття цих змін, буде порушенням закону. Хоча санкції за такі дії, як це часто у нас буває навіть із чинними законами, не передбачені. Не передбачено у законопроекті також, у яких саме виданнях мають друкуватися такі звіти влади чи її звернення до народу, з якою періодичністю тощо. Це у майбутньому може призвести до казусів. Автор, який працював в одному з відомих видань, має досвід звернення одного з народних депутатів у період виборчої кампанії до редакції газети, у якому йшлося про те, що оскільки видання є бюджетним, то воно зобов'язане друкувати матеріали представників влади. Оскільки народний депутат є таким представником, він вимагає надати йому належну газетну площу для розміщення його публікацій. У тому числі й за весь час існування газети, протягом якого він цим правом не скористався. Якби таке було можливо, то ще кілька наступних років видання виходило б від першої до останньої шпальти заповнене матеріалами народного депутата.

З огляду на все це не дивно, що законопроект викликав негативну реакцію у представників ЗМІ та громадських організацій. Так, наприклад, Громадська рада з питань свободи слова та інформації при

парламентському профільному комітеті, яка на своєму засіданні вирішила запропонувати Комітету з питань свободи слова та інформації відхилити цей законопроект, називає його положення неприйнятним втручанням у творчу діяльність ЗМІ. Мабуть, з огляду на суспільну думку та реакцію громадськості Ганна Герман зробила заяву щодо того, що на неї здійснюється тиск із вимогою відкликати свій законопроект про забезпечення неупередженого ставлення ЗМІ. Депутат також повідомила, що не робитиме цього. Однак, незважаючи на все вищевикладене, очевидно те, що зазначений законопроект швидше за все Верховна Рада прийме, оскільки він влаштовує всіх, хто ухвалюватиме рішення: і владу, і опозицію.

Невдовзі після подання проекту закону "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення неупередженого ставлення засобів масової інформації до свободи політичних дебатів" № 3002, депутат Ганна Герман прийняла рішення про перехід із Комітету Верховної Ради з питань свободи слова та інформації до Комітету в закордонних справах, пояснивши це тим, що зі свободою слова в Україні й так уже гаразд (тут так і хочеться додати — було досі). Невже слід очікувати від неї законодавчих ініціатив такого ґштубу і в цій царині?

● **Іван ЮСИП'ЮК**

ХРОНОГРАФ

Рубрику веде доктор
історичних наук, професор
Юрій ШАПОВАЛ

ПОВЕРНЕННЯ

15 лютого 1989 року завершився вивід советських військ з Афганістану. Розпочалася ця процедура також 15-го числа, але травня і в 1988 році. За офіційними даними, з грудня 1979 року там загинуло 13 833 особи, у тому числі 3 280 солдатів і офіцерів з України.

Понад 7 тисяч учасників бойових дій повернулися додому інвалідами, понад 4 тисячі померли після війни від ран. Усього було поранено близько 700 000 осіб. За роки війни в Афганістан з України було мобілізовано понад 150 000 осіб, не враховуючи цивільних фахівців (серед них загинуло щонайменше 60 осіб). Ще три роки після офіційного виведення військ радянські військові, переважно льотчики й технічні спеціалісти, залишалися в Афганістані.

Згадалося все це мені під час перегляду фільму Федора Бондарчука “9 рота”. Не знаю, як вам, а мені цей фільм сподобався не у всіх його частинах. Наприклад, батальні сцени зроблено, на мій погляд, просто безпорадно, хоча Федір намагався наслідувати свого батька — кінорежисера Сергія Бондарчука, який умів майстерно ставити саме такі сцени.

Та річ не в тому. На щастя, у стрічці немає того дешевого псевдопатріотичного присмаку, який псує останнім часом російські кінострічки. Показана саме трагедія тих хлопчиків, яких брежнєвський режим зробив заручниками і жертвами політики.

А ще я подумав про те, як час змінив ставлення до цих хлопців. Спочатку їх називали “героями-інтернаціоналістами” і, ясна річ, офіційна советська пропаганда дозволяла лише компліментарні оцінки щодо їхніх дій в Афганістані. Потім афганська тема перетворилася на тему-табу. Далі почалися критичні оцінки, які особливо посилилися з наростанням “перебудовних” публікацій і посиленням гласності у горбачовському СССР. Причому критикували не лише брежнєвську правлячу геронтократію, а й самих солдатів, яких охрестили “окупантами мимоволі”. Потім прийшов час оцінок, що їх можна коротко сформулювати так: “Україна в Афганістані не воювала!”

Я знаю, що така еволюція оцінок не викликає оптимізму в самих колишніх воєнків-афганців. Однак як історіку мені зрозуміло, що ніякої винятковості у феномені Афганістану не було. За час існування СССР його армія брала участь у військових діях на території 23 закордонних держав. Отже, феномен інвазії, агресії був незмінним атрибутом комуністичної політики.

Отже, коли 12 грудня 1979 року Політбюро ЦК КПСС ухвалило рішення про введення військ СССР до Афганістану, воно продовжило давню традиційну лінію, що обґрунтовувалася насамперед геополітичним протистоянням із США.

24 грудня 1979-го розпочалося введення військ, а 27 грудня штурмом двох груп спецназу “Гром” і “Зеніт” було взято президентський палац у Кабулі. Проамериканськи налаштований лідер Афганістану Хафізулла Амін та його охорона були знищені, владу перебрав Бабрак Кармаль. Він оголосив про зміну керівництва по радіо, перебуваючи у Ташкенті.

Щорічні видатки на “братерську допомогу” афганцям складали 3 мільярди доларів і ще 800 мільйонів йшло на утримання кабульського режиму. Отже, рано чи пізно вивід військ мав розпочатися. Він і розпочався за рішенням Політбюро ЦК КПСС від 13 листопада 1986 року навесні 1988-го.

Однак мене завжди вражало те, що вже наприкінці війни було створено спецгрупу далекої авіації, за допомогою якої бомбардували райони Західного Гіндукуша. Дивізію з-під Тарту перекинули тоді в Середню Азію майже в повному складі, а її молодий командир Джохар Дудаєв отримав звання генерал-майора і орден Червоної Зірки.

Утім, нехай собі йде у небуття ота клята війна. І та клята політика, що її породила. У лютому 1989-го молоді хлопці (ті, хто вижив) повернулися додому. Нехай їм пощастить!

ПРЯМА МОВА

Президент України Віктор Ющенко звертається з поданням до Конституційного Суду щодо конституційності Закону про Кабінет Міністрів. Про це Глава держави повідомив 5 лютого представникам ЗМІ на брифінгу. Віктор Ющенко наголосив, що закон не відповідає нормам Конституції і за процедурою його ухвалення, і за змістом.

Говорячи про змістову частину цього Закону, Віктор Ющенко зазначив, що в законі є низка позицій, які “особливо конфліктні”. Зокрема положення, згідно з яким коаліція депутатських фракцій Верховної Ради має право вносити до парламенту подання про призначення на посаду Прем’єр-міністра України, а також кандидатур міністрів закордонних справ і оборони. “Виникає запитання: тоді для чого потрібний інститут Президента в цій країні, якщо цю місію може робити коаліція депутатських фракцій? Це конституційне порушення. Це узурпація влади”, — заявив Президент.

Також, за словами Глави держави, у Законі є інші положення, які суперечать Конституції України. Зокрема питання скріплення підписами актів Президента України. За частиною 3 статті 106 Конституції України, видані Президентом України на основі та на виконання Конституції та Законів України укази й розпорядження є обов’язковими до вико-

ПРЕЗИДЕНТ ЮЩЕНКО: ЗАКОН ПРО КАБМІН АНТИКОНСТИТУЦІЙНИЙ

нання на всій території України. До того ж, акти Глави держави, які підлягають скріпленню підписами, видаються в межах конституційних повноважень Президента України. Він не може передавати іншим особам або органам таке право”, — наголосив В. Ющенко.

“На мій погляд, на сьогодні жодна з позицій Універсалу національної єдності не виконана. Ті компроміси, які були знайдені, не знайшли свого розв’язання у нормативних актах, які приймає уряд, чи у законах, які приймає Верховна Рада”, — сказав Глава держави 5 лютого на брифінгу. Він наголосив, що про це йшлося й під час його зустрічі з Прем’єр-міністром України та Головою Верховної Ради в цей день.

Порушено і той пункт Універсалу, який передбачав спільну розробку закону про Кабінет Міністрів. “Всі сторони

домовлялися про те, що цей закон буде спільно розроблятися і буде внесений до Верховної Ради в узгодженому варіанті. Мається на увазі, що цей закон якраз регулює відносини Верховної Ради, Кабінету Міністрів і Президента. Тому було б доцільно, щоб до розробки цих документів були залучені ці три сторони”, — сказав В. Ющенко. “Насправді, уряд разом із більшістю Верховної Ради на своє розуміння розробив цей законопроект і сьогодні ми маємо чергову точку протистояння”, — додав Глава держави.

Крім цього, за словами Президента, йдеться про мовні питання і питання європейської та євроатлантичної інтеграції в рамках чинного законодавства. “Ми не розкрили багато інших позицій, які в Універсалі закладалися як наші спільні цілі”, — підкреслив Віктор Ющенко.

Прес-служба Президента України

КОМЕНТАР ДО ЗАКОНУ

ФАШИЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА?

Лесь ТАНЮК, народний депутат України

Закон надзвичайно небезпечний, тому що фактично передає владу Прем’єр-міністрові. Це закон навіть не про Кабмін, а про прем’єр-міністра. Він стає найважливішою постаттю в державі. Навіть заступників міністрів призначає і звільняє без згоди міністрів. Це крипосницька система, суто радянська. І це гірше, ніж кучмівський режим.

Він небезпечний і тим, що перебирає від Президента питання місцевих адміністрацій. Вони потрапляють абсолютно під “Регіони”. І та чистка, яку провів у міліції Цушко, чекає всіх губернаторів-нерегіоналів. Фактично перед новими виборами ми матимемо державу абсолютно в такому фашизованому, путінському варіанті. Матимемо єдиновладдя зі слабким і примітивним парламентом і матимемо Мороза, який “задерши штани, біжить за комсомолом”, так би мовити, Януковича. Це небезпечний хід. І мені дуже прикро, що

Фото О. Лутченка

БЮТ за це проголосував. У них це були тактичні міркування — показати Президентові свою силу, але на таких речах не експериментують.

Цей Закон є фактично такою втраченою України, як би ми продали газопровід.

А щодо основного аргументу Юлії Тимошенко, що це, мовляв, примирить гілки влади, — це не може примирити. Це залишиться великим шрамом. І думаю, Юлія Володимирівна сама вже зрозуміла, що вона зробила дуже велику політичну помилку. В західних областях рейтинг БЮТ почав різко знижуватися.

ЩОДЕННИК

Парламент як повноправний господар парламентсько-президентської республіки законом про Кабінет Міністрів різко обмежив повноваження Президента і передав їх формованому ним і підконтрольному йому урядові. Все в руслі політреформи, проголошеної в “пакеті” ще 8 грудня 2004 року. Голосування було якраз у розпал революції. Як компроміс у розколотій країні. Мовляв, не такий сильний був Ющенко і його прихильники в той момент, щоб безпечно здолати кучмізм. Ось і було через парламент освячено третій тур голосування, з передбачувані наслідком, а натомість тут же, на майбутнє, урізано повноваження Президента. За це дружно голосувала й фракція Ющенка, нагадують зараз його опоненти, апелюючи до честі й порядності.

Але — про сам закон, таки прийнятий “більшовиками”. Тобто, більшістю. Чи й просто більшовиками, істинними — комуністами й соціалістами, і підфарбованими. Вони резонно говорять: переходимо до європейської моделі влади, де переважно правлять парламенти і підконтрольні їм уряди. А не так, як в Україні, де у Президента при Кучмі влади було трохи менше (чи трохи більше), ніж у російських імператорів. Ющенко так само резонно твердить про подібну узурпацію влади парламентом і урядом, замість існуючої досі системи протига. І всі ніби мають рацію.

«КАБІНЕТНА» КОНТРРЕВОЛЮЦІЯ

А найцікавіше те, що мільйонам громадян України це все нецікаво. Для них, і умовно помаранчевих, і умовно білосиніх, зрозуміло інше: революція зазнала поразки. Відбувся реванш. Навіть якщо колись (і хто хоче — нехай у це вірить) усе це буде во благо. А революція — прощай. Чому? Тому що...

Чи прислухалися політики до першої пропозиції Ющенка, зробленої одразу ж після перемоги? Чому Ющенко не наполіг на цьому? Тобто, негайно об’єднати всі 10 партій блоку-переможця “Наша Україна” в єдину партію. Бо всього через рік із лишком мали бути вибори парламенту. Вперше — на партійній основі, і вперше — з такими повноваженнями, після політреформи. Не вийшло... З 10-ти партій, чотирьох реальних — УНП, НРУ, ПРП, “Солідарність”, і шести напівміфічних, у партію “Народний Союз — Наша Україна” об’єдналася... одна: Порошенкова “Солідарність”. Та ще обласне районне і столичне чиновництво.

Другий варіант, друга, м’якша пропозиція до партійних вождів була така: якщо вже тримається за свої партійки, то йдіть на вибори хоч би єдиним блоком. Тобто, одним списком: є таке в законі. Не пройшло...

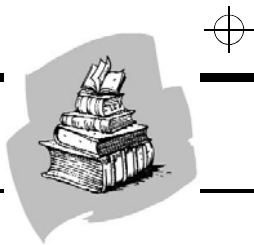
Третій, ще м’якший варіант, — ідете окремими списками, то хоч не ворогуйте на виборах. Не пройшло. Таке враження, що у “Нашої України”, УНП, ПРП,

не кажучи вже про БЮТ, не було інших ворогів, окрім самих себе. Не було потужних Регіонів, тієї ж Соцпартії, непопулярних комуністів, балаганної ПСПУ.

Насамкінець ще один приклад, але дуже типовий. 5 вересня 2006 року в прямому ефірі телеканалу “1+1” один із політиків на запитання, чи не важко буде в парламенті домовлятися з новою коаліцією, очолюваною “Регіонами”, спокійно заявив: а ми з ними вели переговори ще з самої весни, одразу по виборах. Це говорить представник однієї з партій виборчого блоку “Наша Україна”. Причому мова не про те, погано чи добре вести такі переговори. Мова про інше, про те, що в той же день, і всі попередні дні й тижні, ми могли чути від Безсмертного й інших очільників “НУ” так само прямо в телекамеру: “...та ви що, жодних таких переговорів ми не вели й не ведемо”. Соромно стає — вже не за таку “еліту”, а за самих себе.

Що далі? А нічого нового. Народ житиме. На відміну від політиків, які фізично житимуть краще від народу, а морально в очах народу є покійними політиками. Революції і контрреволюції минають. А нам, хоч і кажуть, що історія вчить того, що нічого не вчить, усе одно — вчитися, вчитися і ще раз вчитися.

Матеріали підготував
Петро АНТОНЕНКО

ГАРЯЧА ТЕМА

Олександр Афонін:

— Наші можновладці за будь-якої нагоди намагаються публічно заявити свою причетність до культурного життя країни. Розказують, як вони люблять театр, шанують книгу, як відвідують “Петрівку”. Гадаю, це було б ганьбою, якби прем’єр-міністр Польщі, Чехії, Литви або Німеччини натхненно розповідав про свої відвідини подібної екзотики. “Петрівки”, на якій люди торгують у нелюдських умовах, під якимись целофановими плівками у хурделицю чи дощ, слід соромитися...

Черчіль, виступаючи у Парламенті, просив не плутати поняття “державний діяч” і “політик”. Державний діяч керується інтересами держави й народу, а політик — своїми власними. Книга, яка була й буде основним націєтворчим елементом, залежить від рівня державності тих чиновників, які обіймають високі посади. Скажімо, колишній мер Омельченко і нинішній Черновецький... Якщо замислитися над питанням, хто з них краще ставився до книги й книжкових магазинів, то особливої різниці не помітимо. Знищували магазини під час правління Омельченка, те саме робиться й сьогодні. Є, щоправда, нюанси. Зокрема, коли градоначальним був Омельченко, то колективу книжкового магазину “Знання” не дозволяли приватизувати магазин. Незважаючи на чотири суди на користь колективу! А за часів Черновецького дозволили, але... Настільки підвищили орендну плату, що мусить статися диво, аби колектив не збанкрутував...

Що заважає чиновникам повернутися до тієї системи, яка існувала за радянської влади? У Києві в “Укркнизі” було 94 магазини. Як окремі підрозділи, функціонувала ще й медична, і військова книга. Що заважає Київській адміністрації скласти книжкову карту столиці з погляду ринкової доцільності? Для цього треба мати бажання уважно переглянути своє комунальне майно... Скажімо, Троещина потребує чотири чи п’ять магазинів, бо це величезний масив з населенням понад триста тисяч. Якщо міська адміністрація не хоче мати у власності цих магазинів, то вона могла б оголосити загально-міський конкурс на право експлуатації тих площ. Щоправда, з чіткими умовами, що приміщення віддаються тільки під книжкові магазини. Дуже проста схема, але чомусь не вкладається у мізки наших керівників. Мабуть, тому що книга завжди впливала на внутрішнє самозростання і розвитку. Людина культури, інтелектуал завжди чітко помічає паростки охлократії, диктатури чи банального самодурства чиновників і стає на шлях опору і протесту. Тоді як неосвіченим на товпом, якому лишень аби пиво і феєрверк над Майданом, дуже легко маніпулювати. Він тупий, сліпий і німий. Тому все, що відбувається, я оцінюю як цілеспрямований процес, направлений на моральну та інтелектуальну деградацію членів українського суспільства і киян зокрема.

Олександр Шокало:

— Ми живемо в епоху писемної культури. І книга стала нашим інформаційним базисом, вона несе життєво необхідну інформацію. Людина має здатність саморозвиватися багато в чому завдяки книзі. Ніхто зовні не може її розвинути чи навчити так, як вона сама це зроби. І ті, хто сьогодні прийшли до влади, абсолютно позбавлені тих внутрішніх спонук до елементарного духовного пробудження. Бо людина народжується вдруге, коли творить власну культуру... І тепер владні невігласи прирікають наше суспільство на біологічне виживання. Вони й не приховують, що ставляться до людей як до біологічної маси. Між ними йде змагання за життєвий простір із чітко означеними пріоритетами: земля, при-

«ЧИ МОЖЕ СЛОН З’ІСТИ

Указом Президента Віктора Ющенка 2007 р. оголошено Роком української книги. Яке реальне підґрунтя цього указу? Що зміниться у книговидавничій справі? Рік почався, а письменники і видавці з приводу перспектив налаштовані скептично...

У редакцію “Слова Просвіти” запросили гостей, які безпосередньо причетні до українського книговидавання. Вони знають його минуле і можуть аналізувати та пророкувати майбутнє... У розмові

взяли участь Олександр Афонін — президент Української асоціації видавців і книгорозповсюджувачів, Олег Сичевський — генеральний директор видавництва “АСК”, Микола Рудь — редактор журналу “Натураліст” та Олександр Шокало — головний редактор журналу “Український Світ”, заступник головного редактора “Слова Просвіти”. Стрижнем розмови стало болюче питання книгорозповсюдження в столиці та регіонах...

Вітрини лондонської книгарні

родні ресурси. Люди для них теж засіб для власного збагачення. Але це безперспективно, це кінець... та зрештою, для паразита й не стоїть питання перспективи. Він прагне тільки спожити енергію жертви...

Олег Сичевський:

— Були надії, які провокували видавців думати, що щось зміниться. Сьогоднішня ситуація не виникла сама по собі. Знищення книжкових магазинів почалося фактично з другого дня Незалежності. Відповідно наклади книговидавання різко впали. Книгу розповсюджували фактично з рук у руки. Базар, раз-двічі на рік книжковий ярмарок... Одразу впав престиж книги у суспільстві. Вона просто стала елементом купівлі-продажу. І тільки через 5—6 років почав підніматися її рейтинг. З’явилися молоді письменники, активізувалися старі. І все це рухалося б і розвивалося б, якби у нас була повноцінна держава... Державність і культура настільки взаємозв’язані, що між ними є десятки чинників із майже математичною залежністю.

Олександр Афонін:

— П’ять перших років Незалежності були періодом дикого капіталізму. Певна категорія людей демонструвала, як можна привласнювати те, що їм не належить. Для цього не потрібна освіта. Треба тільки важкі кулаки, біцепси і пістолет у кишені. Тоді ж і термін з’явився: “срубіть денег”. І сьогодні при владі багато людей, які мають мінімальну освіту, але вважають, що можуть керувати державою. Вони не усвідомлюють, що не є людьми державного управління. Вони — напівфабрикати. Для них книжка не засіб культурного розвитку нації. Але крім цих неуків, є люди розумні. І вони свідомо ведуть таку політику, щоб нація залишалась інтелектуально убогою. Бо ще у Стародавньому Китаї, в імперії Цинь, вважали, що керувати розумним і освіченим народом дуже важко.

Олег Сичевський:

— Олександр Афонін говорив про покоління людей, яке не чита-

но відбувались події. В Росії приймають закон про пом’якшення податкового тиску на книжку, створюють міцні конгломерати видавничої справи. У книжкову справу пішов великий бізнес. Вона переросла у велику книгоіндустрію.

Олександр Шокало:

— Саме книговидавання в Росії стало однією з надприбуткових галузей. Книгою як інтелектуальним продуктом, як інструментом ідеології та геополітики вони тримають весь простір колишнього Союзу. Виявляється, найбільшим імпортером російської книги є Україна. Японська мудрість каже, що душа народу творить державу. Але українській душі немає доступу ні до української книжки, ні до процесу державотворення...

Олег Сичевський:

— Справді, у нас тепер 90 % російської книжки і 10 % української. Ось такі співвідношення. Це результат певної геополітичної лінії, яку окреслено дуже чітко. І хто несе відповідальність? Це питання варто адресувати органам державної безпеки. А за радянських часів Україна виготовляла понад 40 % власної книгопродукції.

Олександр Афонін:

— Так... Решта відсотків були книговидаванням всесоюзної скарбниці. На теренах Російської Федерації у 1990 році було видано 1 мільярд п’ятсот мільйонів примірників книжок. В Україні в той же час було видано 190 мільйонів. Щоправда, до цієї статистики входили й підручники... Сьогодні наукову книжку вітчизняного виробництва знайти практично неможливо...

Олег Сичевський:

— Уже тоді, на початку дев’яностих, були нерівні умови. А через п’ять років російська книжка почала цілеспрямовану атаку на український ринок. Її результатами стало шорічне нарощення м’язів. Наші привілейовані закони з’явилися тоді, коли російська книжка практично окупувала вітчизняний

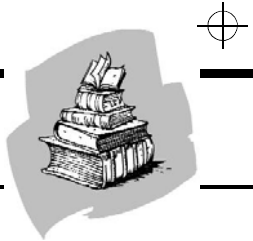
ринок. В Україні з’явилися друкарні, власниками яких є російські видавництва. У результаті ці закони підтримали книгу загалом, але не українську. І тепер російській дається друге дихання, тоді як наші лишається тільки задихатися в астенії. Знову нерівні умови... Зате вони дуже співпадають з інтересами Росії, яка вже давно створює власну систему книгорозповсюдження в Україні. Які перспективи? Російська книжка й надалі набиратиме обертів, бо має систему книгорозповсюдження. Незважаючи на те, що у нас був невеликий бізнесовий успіх у зв’язку з запровадженням пільг, сьогодні ми повернулися на круги своя. Українські видавці не матимуть де розпродати свою продукцію. Або збанкрутують, або перейдуть у власність росіян. Нам світить маргінеси... Тобто все те, що в інтересах Росії. Книжка, театр, кіно — практично залишилися за межами уваги держави. І тому перспектива України як держави дуже сіра. Колишній віце-прем’єр В. Кириленко тільки починав робити перші кроки, якісь проекти книгорозповсюдження... За межі кабінетів ці намагання не вийшли.

Олександр Афонін:

— Будь-яка влада має два варіанти ставлення до народу. Якщо це влада з державницькою позицією, вона має на меті вивести країну в систему європейської співдружності. Для цього потрібно готувати народ до розуміння тих процесів, які відбуваються у світі. Такі політики дають народові доступ до знань. Інша категорія політиків сповідує виключно колонізаторські мотиви. Вони прийшли, щоб якомога більше відкопирити і якомога довше протриматися при владі. Розумний народ їм не потрібний. Їх влаштує безсловесне бидло, яке виконуватиме найпримітивнішу функцію, тобто працюватиме за ті гроші, які їм запропонують. На жаль, одна світла голова нічого не зможе вдіяти.

У лондонській книгарні завжди вдосталь відвідувачів

ЦЕНТНЕР ПОМАРАНЧІВ?»

1997 року вперше прийнято більш-менш конструктивний документ — “Закон про видавничу справу”. Попри все, його вплив на стан книговидавничого бізнесу був незначним. Він імітував рух, якого насправді не було. Якщо з усіх тих документів, постанов, указів часів Незалежності спробувати скласти єдине ціле, то отримаємо заляпане полотнище. Плями перекривають одна одну, псують колір і не дають уявлення про картину. Тому що системи не було і немає... Перш ніж щось приймати, розумна людина виробляє стратегію. Скажімо, у Європі існує механічний і функціональний підхід до книговидавничої справи. Дбають про якісне різноманіття і про кількість (не менше десяти книжок на душу населення). Книга — явище багатогранне. Освіта, наука, художня література, філософія... Всі ці функціональні поля повинні бути представлені й заповнені книгою...

Олександр Шокало:

— Українська книга виконує основоположну функцію у формуванні культурно-освітнього простору, духовного поля, в якому мають зростати нові покоління української нації. А скільки сьогодні книжок припадає на українську душу? Статистика свідчить про факт книжкового голоду в Україні!

Олександр Афонін:

— А хіба ні, коли у нас на душу населення припадає 1,13 книжки? Крім того половину від цієї цифри складають підручники, які апріорі не є елементом вільного ринку. З 15 тисяч найменувань книжок 6 тисяч мають наклад до п'ятисот примірників. 3800 найменувань вийшли накладом до тисячі примірників. Це означає, що більше половини книжок, які вийшли в Україні, віртуальні. Вони присутні в статистиці, але в бібліотеках і книжкових магазинах їх немає.

Олександр Шокало:

— У добрі часи обов'язковий наклад для прози був мінімум 30 тисяч. Для поезії 8 тисяч. Такі наклади були базовими для нарахування авторських гонорарів. Практикувалися подвійні й багатократні наклади, перевидання.

Микола Рудь:

— Ще на початку дев'яностих моя книжка вийшла накладом у сто тисяч. Коли я був у Австрії, мене перепитали: “Може, 10 тисяч? У нас Конституція таким накладом не виходить...” Але то була специфічна книжка: “Акваріум школяра”. На неї й сьогодні є попит, але перевидати її українською мовою дуже складно. Росіяни мені кажуть: “Якщо перекладеш російською, то ми її дуже швидко видамо...” І все-таки я схильний вважати, що сучасна Росія колапсує. У колишніх союзних республіках російська мова втратила своє значення. Вірменія, Грузія, Азербайджан, Середня Азія, Прибалтика... Там розмовляють рідною мовою. Всі оті потуги Російської Федерації як б образно назвав хапанням за соломинку або й за бритву. Для них єдина можливість врятувати російськомовний простір — це Україна. Та є нюанси... Чи може слон з'їсти центнер помаранчів? Може. Але є така неприємна фізіологічна річ як відрижка. У Донецьку всі ті криваві “дітєктиви” уже не купують. Їх навіть не привозять, бо неспроможні продати. А їхня історична міфологія про російських царів незабаром стане нам у пригоді як потужний ресурс макулатури. У мене вийшла тисячним накладом унікальна книжка про соколине полювання в Україні. І те саме повторюють російські колеги: якщо перекладу їхньою мовою, то видадуть 50 тисяч примірників. Виявляється, дуже вона зацікавила охочих до безпечного полювання пугатих генералів... Але я впевнений, що все зміниться...

Книжкові вітрини в Києві

Олег Сичевський:

— Ви бачили на “Петрівці” стільки книжок про українських гетьманів, як про імператорів Росії? Само собою нічого не зміниться. Ми не можемо сидіти й чекати на ту суспільну відрижку.

Олександр Афонін:

— Я згоден з вами, що ця територія не вимре і буде обов'язково населена людьми, але це не обов'язково будуть українці. На півукраїнці, начебть росіяни, на півараби і т. ін. Подивіться, що відбувається... Недавно прийшов до високого чиновника з пропозицією розробити стратегію розвитку національної справи. А він мені каже: “Не панімаю вас, ну єсть же закон о государственной поддержке...” Тоді я пояснив йому популярно. Образно кажучи, український видавець стоїть посеред пустелі з флягою води. Якщо він почне швидко рухатися до краю пустелі, то, можливо, добіжить і виживе... Він також може викопати криницю, створити оазу і тоді вже спокійно рухатися до краю пустелі... У будь-якому випадку ця фляга з водою є стимулом дії. Тобто держава мусить створити таку інфраструктуру, щоб ті пільги й дрібні гроші видавець міг укласти в розширення асортиментної бази, у збільшення бізнесових обертів. Але за останні два з половиною роки видавнича справа стоїть з напівпорожньою флягою на місці й нікуди не рухається. Не копнула у себе під ногами і не зрушила з місця... А фляга вже наполовину порожня... Без допомоги держави не обійтись. У даному випадку я маю на увазі минулорічний указ Президента Ющенка про стратегію розвитку книговидавничої справи в Україні. Якби він був запущений у дію, то ми мали б ефект. Можливо, не так швидко, як розраховуємо. Але через кілька місяців виповниться рік від указу Президента, а жодного кроку не було зроблено. 2007-й проголошено Роком української книги... Про що йдеться насправді? Мабуть, про надію розігнати прапором хмари...

Олександр Шокало:

— Уже був Рік села... І хто його помітив, чи відчувли щось добре селяни?..

Олег Сичевський:

— І щоб не вийшло так із Роком книги... Сьогодні крім засилля дешевої російської попси, в Україні існує російськомовна книжкова культура. Заперечувати її неможливо. До неї зараховано й Миколу Гоголя, і Михайла Булгакова, і Віктора Некрасова. Українськомовна тільки починає спинатися на ноги. Більшість письменників до останнього часу писали російською мовою і видавалися у Москві. Це десятки прізвищ. Інколи вони навіть наголос у прізвищі змінювали на “ов” і “ев”. Але деякі повертаються зараз, як-от Дяченки. Чи виживуть вони на українському ринку? Ще невідомо. Але все-таки маємо поступ. Нарешті поняття української книги з'явилося у мізках багатьох письменників. Отже, можемо говорити про певний духовний простір, про подібне відчуття світу... Чесно кажучи, воно мені не дуже імпонує. Надто вже похмуро...

Микола Рудь:

— А ви можете мені назвати сучасних російських письменників, яких перекладали англійською мовою? Їх практично немає. У лондонських книгарнях бачив хіба що Віктора Єрофєєва, який давно вже більше західна людина, ніж східна. “Російське суспільство — це суспільство шизофреніків”, — його слова...

Олег Сичевський:

— Приємно чути те, що ви кажете. Тільки сьогодні ще невідомо головне: буде покоління українських літераторів повністю в шухлядах, видаватиметься накладом у п'ятсот примірників чи стане справді серйозним елементом української культури... Для цього потрібно, аби хоч півтора мільйона громадян постійно читали українською мовою. Нам хоч би цей простір відвоювати! От ви кажете “відрижка”... Мені здається, що в теперішніх реаліях вона може дати такий ефект, що все захлиньється кров'ю. Подібні балачки вже точаться поміж людьми... Проявля-

ються бунтарські настрої не проти Росії, а проти тієї антикультури, яка існує в Україні. Владі треба згадати, що українська культура, українська книга є елементом стабілізації в суспільстві. І останнє, що я хотів би сказати... Ніхто з українських видавців не стверджує, що підтримка держави має бути якась абстрактна. Сам по собі книжковий бізнес виживе, але якою буде його продукція? Підтримувати треба видавців, які видають українськомовні книжки. Оце й усе...

Микола Рудь:

— Тут я з вами не сперечатимусь. Ось недавно був у Лондоні, а раніше в Австрії... За кордоном завжди відвідую книжкові магазини. Дивлюся, що люди продають, що видають, що купують, читають... Останній раз був у Лондоні перед Різдом. Місто не перестає дивувати... Повні книгарні людей. На кожній вулиці один або два книжкові магазини. Я не стримався й почав фотографувати... Люди купують буквально все: від листівок до великих подарункових видань. Ідуть з дітьми. На що малюк пальчиком покаже, те батьки й просять продавця загорнути. У власників книжкових магазинів я запитав, чи торгівля книжками є прибутковим бізнесом... Мені відповіли так: “Я не багата людина, я скоріше бідний, але своєї справи не покину ніколи”. І я розумію чому. По-перше, зовнішній вигляд. Ті магазини — просто мистецький шедевр. Дерево, камінь... Все естетично оформлено. Все старовинне. Не з нашого століття і навіть не з минулого. Магазини маленькі, але мають по три поверхи і вміщують колосальну кількість книжок. Щоправда, ціни дуже високі. Для нас поки що недоступні. І коли я повернувся до Києва, був просто шокований контрастом. Те, що відбувається з нашими книжковими магазинами, нагадує акції бандізму. Як редактор журналу, я пережив усе. Двадцять п'ять судів, найзди податкової, неймовірні штрафи. В таких умовах не те що бізнес, будь-яка діяльність неможлива...

Олександр Шокало:

— Як представники громадських організацій, видавців, який вихід із ситуації можемо запропонувати?..

Олександр Афонін:

— Від констатації успіхів росіян перейти до чітких вимог до уряду. Сформулювати політику ставлення до української книги, стратегію її розвитку. Не обмежуватись дрібними діями, які часто, накладаючись одна на одну, нівелюють основну стратегію. Виробити конкретне бачення всієї проблематики і шляхи реалізації розвитку української книги. Не такі, що були підготовлені у 1995 році. За фантастичним ефектом той документ був написаний краще від Бредбері чи Лема, але не мав реального підґрунтя. Після недавньої зустрічі з головою Держкомтелерадіо я розробив “Стратегічний план розвитку української видавничої справи на 2007—2008 рр.” з урахуванням реалій сьогодення життя: стану економіки, рівня доходів громадян, стану української мови. (З цим документом можна ознайомитися на сайті www.uaabooks.info). Було б виходом із тупикової ситуації, якби на рівні Кабінету Міністрів постановили втілювати цю стратегію у життя. Основним пунктом цієї програми є відновлення системи книжкової торгівлі.

Олександр Шокало:

— Національне книговидавництво як стратегічна галузь потребує державного протекціонізму, і її необхідно розвивати як триєдиний комплекс книговидавництва, поліграфії та книгорозповсюдження. І все це є невід'ємною складовою національної безпеки України.

● Розмову записала
Уляна ГЛІБЧУК

ПРЕЗЕНТАЦІЯ

СУМНІ Й РАДІСНІ ЗВІСТКИ З РІВНЕНЩИНИ

“... Чим багатша, чим доступніша у народа література, тим тривкіше стоїть його народність”. Ці слова, які стали своєрідним епіграфом до широко-масштабної акції, запланованої в Україні на 2007 рік, належать Миколі Костомарову. Мова про проголошений Рік української книги.

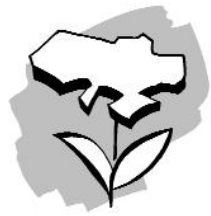
По-різному він розпочався на теренах України. В одних областях із приємних звісток, в інших — не вельми. Якщо у Волинській області на програму книговидавництва передбачено 350 тисяч гривень, то внаслідок рішення депутатів Рівненської обласної ради, обласної організації Національної спілки письменників “дісталось” аж... 10 тисяч гривень. Таких коштів більш-менш вистачить на одне видання.

І все-таки письменники попри фінансову скруту, в яку їх поставили народні обранці, переймаються проблемами духовності, національного відродження, збереження традицій. Про це засвідчило і саме відкриття Року української книги. Відбулася ця подія у Рівненській державній обласній бібліотеці, де літератори поєднали свої зусилля з бібліотекарями. Останні, зокрема, організували прекрасну виставку популярних книг, виданих в Україні, а також представлених із фондів книгозбірні. Продовженням виставки став творчий вечір у бібліотечній “Світлиці”, присвячений українській книзі.

Літератори представили присутнім у залі “свіжі” поетичні й прозові доробки, які ще раз підтвердили значимий творчий потенціал Рівненської письменницької організації. Наприклад, Лідія Рибенко, голова Рівненської спілки письменників, наголосила на цікавому проекті — журналі “Погорина”, перший випуск якого уже став помітним явищем на літературних теренах України. Євген Шморгун презентував природознавчий збірник “Барви рідного краю”. Михайло Степанюк прочитав низку гумористичних поезій, а також одержав офіційне підтвердження на представлення його книг на премію імені Лесі Українки. Микола Тимчак полонив слухачів новими творами, а водночас потішив і себе — книжкою для дітей “Бавило”, на якій, як кажуть, ще й друкарська фарба не висохла. З новою книжкою до читачів прийшов також Віктор Мазаний. Із підвищеною цікавістю слухав зал і нові поезії Петра Велесика. Книжку “Забудла слава України” про унікальну волинську родину представив Євген Цимбалюк. Веселою настроєм слухачам своїм гумором додав Юрій Береза — “найсвіжіший” лауреат Всеукраїнської премії імені Остапа Вишні. А ще звучали поезії, пісні у виконанні студентів-аматорів і заслуженого артиста України Олексія Заворотного.

Послухати і подивитися у бібліотечній “Світлиці” було на що. А це одна з передумов того, що Року української книги на Рівненщині бути! А ще віритись, що бути з належною фінансовою підтримкою, навіть не меншою, ніж у сусідніх областях, адже до Спілки письменників уже надійшов лист із запевненням, що її пропозиції будуть внесені до порядку денного при першому ж перегляді бюджету.

● Євген МЛИН,
Рівненська обл.

Тема дострокових виборів почала мусуватися у ЗМІ, її обговорюють політики, представники влади, громадськість. Безперечно, що вибори, особливо на загальноукраїнському рівні, забирають чимало суспільного часу, енергії, ресурсів і коштів. Траплялося, що часто вони паралізували владу, передусім виконавчу, органи місцевого самоврядування, зокрема тоді, коли в масовому порядку використовувався адмінресурс. Але, звісно, мета виборчої кампанії полягає у найголовнішому — шляхом волевиявлення народу обрати владу, делегувавши їй свої позиції, світобачення, надії, інтереси. Далеко не завжди стається так, що політичний вектор дії обраної влади співпадає із соціально-культурними, економічними, духовними запитами людей. Тоді суспільство очікує нестабільність. Вона закономірна, оскільки в моральному, соціальному і політичному плані абсолютна більшість народу виявилася ошуканою тією ж новоспеченою владою. У такому разі питання про дострокові вибори є логічним, перетворюючись не лише на політичну, а й на етичну проблему. А заклики до спокою, стабільності, компромісу, порозуміння з боку нових можновладців і їхньої політичної прислуги нагадують голос фарисеїв. І якщо нині добре їм, то це не означає, що добре всім. На жаль, така ситуація зараз. Післявиборний сценарій українського життя лише підтверджує стан суспільного розчарування, наростаюче громадське незадоволення, бажання людей відстоювати свої конституційні права.

Пропоновані коаліціантами підходи до вирішення багатьох соціальних питань — це компроміси між ситим і голодним, багатим і бідним, обдурюючим і обдуреним. Очевидно, що країна не повинна перебувати у безперервних виборчих процесах, але значно більше зло — годування людей обіцянками до 2011 року, при різкому погіршенні життя більшості населення, непомірно зростаючих тарифах і цінах, демографічній кризі, відсутності національно-оберегаючої політики, розвалі села, відновленні “політики” невивантажності заробітної плати, здачі національних інтересів, узурпації влади олігархами. Тому ціна зволікання з виборами є надто високою. Чим довше “нинішні” будуть при владі, тим меншатимуть у людей шанси на гідне життя, а в Україні — ставати українською.

Дострокові вибори повинні б за своїми результатами забезпечити такий розклад політичних сил, який унеможливив би посягання на Конституцію України, її ревізування у тій частині, що оберігає її суверенітет, незалежність, соборність, державність, а також відмінити її положення нинішньої конституційної реформи, які приводять до узурпації влади всупереч інтересам народу. Адже за деклараціями про демократичність реформи спостерігається не лише тенденція до ліквідації інституту Президента в Україні, що недопустимо, а й відбувається нагромадження кризового потенціалу у сфері влади, посилення ролі корпоративно-кланових груп у прийнятті політичних, суспільно значущих рішень. Тому вибори Президента України у 2009 році будуть доцільними лише в тому випадку, коли Глава держави залишатиметься справжнім гарантом Конституції, реально впливатиме на внутрішню і зовнішню політику.

Такі підходи не до вподоби “антикризовикам”, оскільки їм потрібна саме така “стабільність”, яка гарантуватиме їм утримання монополізованої влади. І річ навіть не в тому, що Україна лякається концентрації владних повноважень на рівні урядово-парламентської моделі чи навіть урядового домінування. Справа більше в суті й змісті новоявленої влади, а не у формі, в її здатності забезпечити саме український поступ держави. З яких критеріїв слід виходити народу, даючи оцінки тим, хто нині визначає політику держави, розвиток нації. Якщо розглядати доцільність саме такого парламенту й уряду крізь призму ідеології IV Універсалу Української Народної Республіки, 88-му річницю якого 22 січня було в Україні відзначено, то очевидно, наскільки розмиті, а то й втрачені ціннісні державницькі орієнтації.

Чи, можливо, хтось вважає, що ідеї IV

Універсалу втратили свою актуальність, як це було раніше, уже в роки незалежності України, коли спробували на найвищому рівні ревізувати значущість української національної ідеї. Адже головні постулати Універсалу (“Україна є самостійною і від нікого незалежною, вільною, суверенною державою”, “з усіма сусідніми державами бажаємо жити в згоді й приязні, але ніяка з них не може вмішуватися в життя самостійної Української Республіки”; “щодо більшовиків і інших напасників, які розграбують і руйнують наш край, то Правителству необхідно твердо й рішуче взятися за боротьбу з ними”; “ліси, води й усі підземні багатства, як добро українського трудового народу, переходять у розпорядження Народної Української Республіки”; “установити державно-народну контролію над усіма банками. Кредитова поміч банків має йти передовсім на піддержку трудовому населенню й на розвиток народного господарства... а не помагати експлуатувати трудові маси”; “хто призиває до... повороту старого ладу, — карати його за державну зраду”; “зазиваємо стояти непохитно на сторожі добутої свободи й прав нашого народу...”) зберігають свою актуальність, суспільно-політичну і громадську важливість. Вони залишаються для українців національно-оберегаючою ідеологією. І якщо “антикризовики” неспроможні усвідомити, що соборність, єдність народу слід утверджувати через державність і авторитет укра-

чається, завдяки приходу до владного кордону фонвізіновських персонажів, найголовніше для народу — національне, моральне, інтелектуальне. Просіть, благайте, вклоняйтесь і вас впустять, дадуть милостиню. О висока “українська” владо, зроби так, щоб не ошаслилювати людей подачками, а створи умови для гідного життя кожного. Але вірити в це чимраз важче. Що ми маємо на 16-му році незалежності, з чим прийшли на майдан біля святої Софії, які надії й тривоги переслідують нас? “Все розберіть, — писав Т. Шевченко, — та й спитайте тоїди себе: що ми?... Чиї сини? Яких батьків? Ким? за що закуті?”

Якщо не вдаватися до статистики, то найбільш відчутним дефіцитом для України є не газ, а моральність влади. Її політика щодо утвердження соціальної справедливості, збереження національно-культурних цінностей, захисту конституційних прав і свобод громадян, підтримки української ідеї всередині країни і поза її межами викликає достатньо критичну оцінку з боку народу.

На жаль, не зупинено масового відтоку за кордон найбільш освіченої і продуктивної частини населення. Україна стає привабливою не для своїх, а для мігрантів із найвідсталіших країн. Тоді як у цивілізованих державах людський капітал є основним національним багатством, в Україні життєвий інтерес людини не став головним пріоритетом. Катастрофічно знижується тривалість життя (на 10—12 років порівняно з єв-

клуби, будинки культури, бібліотеки, стадіони, Фапи і дільничні лікарні, дитсадки. Зате значно розширилась мережа барів, дискотек і навіть стриптиз-клубів. Безробіття і пияцтво, особливо молоді, є характерними ознаками українського села. Яке місце займає в аграрних “реформах” людина — це питання головне і на нього не відповів жоден міністр АПК. Результати розпаювання землі, приватизація поки не дають бажаних результатів. Здаючи земельні паї в оренду, селяни не отримують за свій пай навіть “десятого снопа”. Дедалі важче навіть обдарованим сільським дітям мати доступ до якісної освіти, долати рубіж платної вищої освіти, яка давно перейшла 50 відсоткову позначку. Величезна кількість ресторанів, казино, ігрових домівок, “беспребудная” алкогольна реклама з їхніми надприбутками аж ніяк не компенсується посиленням і бюджетною підтримкою культури. Більше того, за останні роки закрито понад 5 тисяч бібліотек. Удесятеро за 15 років зменшилась кількість виданих в Україні книг, причому тільки кожна двадцята видається українською мовою. Якщо в Росії за рік видається в середньому 15 тисяч назв книг, то в Україні — 700!? Навіть у найважчі часи 1918 року в Україні функціонували 83 пресові організації, які видавали 1084 назви книг українською мовою.

Складається враження, що влада перебуває в стані національної неприємності. Але, шановні можновладці, це не бездержавницькі часи і слід нести відповідальність за відсутність або протидію національно-оберегаючій ідеології. Ратуючи за другу державну мову, підтримуючи надуману тезу про насильницьку українізацію, ніхто не хоче відповісти, а чому на майже 2/3 українців у Донецькій області діє лише 1/5 частина шкіл із рідною (державною) мовою. Чому, маючи співвідношення українців і росіян у Криму 1 до 2,4, співвідношення українсько- і російськомовних навчальних закладів 1 до 100! Чи, може, ми дбаємо про співвітчизників-українців за межами наших кордонів? Офіційна Україна, відповідно до власної Конституції, міжнародного права, “кинула” зарубіжного українця, не сприяє задоволенню його природних прав у сфері рідної мови, школи, культури, інформації.

Так повелося в уже державницькій Україні, що як тільки на порядок денний суспільної уваги ставляться націєтворчі проблеми, владні вельможі з сарказмом говорять про “навіжений патріотизм” жменьки недоволеної української інтелігенції. Логічно, адже роль української інтелігенції, думки, позиції громадських організацій у цьому “хворобливому” і вкломом на владу, гроші, конформізм суспільстві ніколи нічого не вартували. Добре керувати таким народом, коли раб, та ще й мовчазний, коли вчений, митець, політик поставлені в умови “приручених гомерів”.

Коли владі нічого сказати, то влаштовується дискусія відповідно до “українських” правил про свободу слова щодо патріотизму і професіоналізму, хоча логічно вони повинні співіснувати завжди поруч. Правда, чомусь ці поняття в устах одного із віцепрем’єрів представляються тотожними з “каналізацією”, підкреслюючи своєрідність розуміння нинішнього українського патріотизму. Правда, нинішнім “професіоналам і патріотам” від газу, води і каналізації дуже допомагає бути такими тепла зима в купі з терплячим народом. Можна було б хоч дещо простити “професіоналам”, якби вони, все забувши, забезпечували, як говорив А. Гегель, добробут і багатство громадян, що також об’єднує народ в одне ціле. Але ні. Тарифи ростуть, а підвищення зарплат і пенсій, як завжди, запізнюється, ріст ВВП не впливає на добробут людини, державні посади продовжують купуватися і продаватися, а ми... керуємо. Куди йдеш, Україно!? До змін і зміни тих, хто не є прикладом для наслідування відповідно до великого педагогічного правила — “Роби як я”, а не “Роби як я сказав...”

Георгій Філіпчук

ропейцями), а за 15 років наполовину зменшилась кількість дітей, які сідають за парти у першому класі. Втрачається інтелектуальний потенціал. На розвиток вітчизняної науки виділяється у п’ятеро менше, ніж це передбачено законом, хоча відомо — для нормального розвитку країна мусить підтримувати науку не на 0,3 % від ВВП, а не менше ніж на 2 %.

Влада не робить серйозних кроків щодо хоча б часткового вирішення питання повернення громадянам втрачених заощаджень. Навіть якщо державний бюджет передбачатиме в середньому 1 млрд. витрат на цю соціально важливу позицію, то для повного розрахунку людям доведеться чекати близько 120 років!?

Щоб об’єктивно оцінити те, що відбулось і відбувається в Україні, треба проаналізувати ситуацію на селі. Воно не розвивається, а ледь животіє. Закриті або занедбані

• **Георгій ФІЛІПЧУК**, доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України, член Центрального правління “Просвіти” ім. Тараса Шевченка

ПРАКОРЕНІ

Будівлі, як і люди, мають свій вік. І власну долю, й біографію. Скільки дивовижних історій може розповісти старенька школа у Кибинцях, щойно проциниш двері й опинишся всередині двоповерхового приміщення. Наступного року їй виповниться 140, збудували її як церковно-приходську на кошти Миргородського земства — за 325 карбованців і 25 копійок. Називаючи цю цифру, нинішній (до речі, 13-й!) директор школи Василь Ніколаєнко робить паузу, аби я встигла подивуватися, а потім пояснює:

— Але тоді й корова коштувала карбованців п'ять...

Василь Петрович, його колеги, учні — та що там, навіть уся громада і влада Миргородського району! — пишаються, що зберегли школу, буквально повернули її до життя. Тут нещодавно завершився ремонт, приміщення газифіковане, збудовано теплогенератор, і я сто разів почула з різних уст одну й ту саму фразу:

— Якби ви бачили, що тут раніше було!..

Кажуть, до вікон і дверей страшно було торкатися, бо вони могли тут же розсипатися на порох. Підлога другого поверху прогиналася під ногами. У стіні була задавнена, наче рана, тріщина, яка з'явилася після жорстокого бою з фашистами в роки війни. На підлозі першого поверху ще "проглядалася" сліди, залишені кіними, які стояли в приміщенні школи, коли тут базувалися німецькі солдати.

Окрема сторінка вже новітньої історії — як саме рятували шкільну споруду. Кошти на ремонт одержали у Всеукраїнському фонді соціальних інвестицій. Згідно з його умовами, десять відсотків вартості бере на себе сільська громада. На зборах громада села прийняла рішення про збір коштів. А зібрати 40 тисяч гривень допомогли місцеві нафтовики, районна державна адміністрація, яку тоді очолював нинішній голова районної ради Павло Кандиба. Самим кибинцям було б важко це зробити, бо Кибинці, як

ШКОЛА ЗА 325 КАРБОВАНЦІВ 25 КОПІЙОК

Фото Миколи Безноса

і десятки сіл довкола, нагадують руїну. А селяни лише згадують про те, що був у них колись цегельний завод, дві молочно-товарні ферми, свиноферма та ще багато чого, про що можна хіба згадувати.

"МАЛОРОСІЙСЬКІ АФІНИ"

"Історія мого села бере початок із далекого минулого, із сивої давнини до наших часів кибинчани творять її мозолястими руками, розлогою піснею, силою, мужністю, відвагою козаків, героїчними подвигами. Ось генеалогічне дерево села — сильне, могутнє...", — так починає свою розповідь у шкільному музеї (приміщення сільського музею згоріло) семикласниця Ілона Бобир. Чимало гілок із того дерева позначені відомими прізвищами: Дмитро Трощинський, Микола Гоголь, Василь Капніст, Панас Мирний, Микола Духов, Михайль Семенко... Слухаючи юного екскурсовода, мабуть, кожен із гостей малює у своїй уяві те, чого не зберіг час. І насамперед маєток Дмитра Трощинського, статс-секретаря, а згодом відставного мініс-

тра Катерини II, який називають одним із осередків української культури початку XIX століття — "малоросійські Афіни". І його домашній театр, який стояв, здавалося, на воді, і гостей з вищого світу, й унікальну бібліотеку, і Михайлівську церкву, і річку Харпачку з каскадом ставків. Батьки Миколи Гоголя, Марія Іванівна (далека родичка Трощинського) та Василь Афанасійович грали на сцені цього театру. Тут гриміли бали, відбувалися маскарadi, гучні свята — на Різдво й Великдень, удні народження.

Це саме тут, у Кибинцях, ще малого Нікошу Гоголя вразив і налякав той вищий світ нещирістю, жорстокістю, чванством. І хлопчик у своїй Василівці вороже зустрів далекого поважного родича, який, утім, зазначив, що хлопчик виросте з характером. Та все ж, свідчать біографи письменника, Нікоша забував про все, коли починалося дійство в театрі Трощинського чи коли він усамітнювався в його бібліотеці, опинившись серед старовинних картин, портретів видатних діячів минулого...

Про все це надзвичайно цікаво читати в книгах, але є справжня

магія в тому, що школярі в Кибинцях можуть сказати своїм гостям: це все було тут, у нашому селі! І тут Гоголь знаходив прототипів для героїв своїх творів. І зберігся флігель, де він зупинявся зі своїми батьками. Тут бував Панас Мирний. А старші кибинчани ще пам'ятають поета-футуриста Михайля Семенка, який тут народився. Згадують, як у дворі сиділа на гойдалці його дружина — народна артистка України Наталія Ужвій. І пам'ятають приїзди до родичів прославленого конструктора важких танків, генерал-лейтенанта Миколи Духова.

Про все це розповідають дівчата-екскурсоводи, у кожній своя тема. Катя Яріш і Яна Глушко глибоко вивчили період німецько-фашистської окупації, детально змальовують пекельний бій, який тут відомий під назвою "Кибинська трагедія". Нині шкільна пошукова група збирає й записує свідчення односельців про роки Голодомору.

"ТИХО! БАТЯ ЙДЕ!"

Нині у школі 135 учнів. Звичайно ж, колись було більше, було й 900, школа працювала у дві зміни, але Василь Петрович радіє і з того, що є перспектива: наступні п'ять-шість років можна розраховувати на таку саму кількість, як і сьогодні. До речі, директором він тут працює уже 32 роки, у цій школі навчалися його батько, мати, син і дві доньки. Одна з них, Галина Колосовська, працює тут учителькою початкових класів. Є й інші педагогічні династії: наприклад, працює у школі подружжя Віра Іванівна Наріжна та Павло Миколайович Матвієнко і дві їхні доньки Ольга та Юлія. До того ж, педагогічний колектив на 90 % становлять колишні випускники цієї школи.

Із першого вересня діє комп'ютерний клас, п'ять комп'ютерів придбано за рахунок фонду соціальних інвестицій. На кожному вікні в класах і в коридорах оселилися

вишукані кімнатні квіти. А біля кожного вазона, наче в екзотичному дендропарку, таблички — такі собі візитівки уже нащадків колишніх переселенців із Мадагаскару, Південної і Східної Африки, Південної Америки. То захоплення вчителя біології Віти Михайлівни Яценко. І не лише у вазонах на підвіконнях, адже має школа більше 37 гектарів землі в оренді. Та проблеми селянина — вони й шкільні проблеми: немає техніки для роботи. Доводиться шукати помічників на умовах співпраці. Буде прибуток — поліпшуватиметься й харчування школярів. У 1—4 класах воно безплатне, для інших учнів недороге. Хоч діти йдуть у школу з різних сімей. Були й такі, що не могли пригадати, коли востаннє хліб їли. Від того болить серце у директора, бо для нього тут усі — його діти. Він так звертається до школярів: синок, доця. Колись навіть власні діти ревнували: "А ми тоді хто?" Та Василя Петровича до сліз розчулила почута якомусь фразою в гурті хлопчаків:

— Тихо! Батя йде!

Він знає психологію кожного класу, і відповідно "виховує". Двічі вдивив деяких учнів, які смітили, йдучи із школи, збирати по сільській вулиці папірці. Почистішало. До того ж, Василь Петрович не лише хімії вчить, а й грає на баяні, для кожного класу написав пісню. Якоюсь удомо попорався і стояв у дворі, вже смеркло. І раптом почув із вулиці: молодь іде й співає його пісню! Звичайно ж, приємно.

Школа сонячно світить крізь зимовий туман своїми пофарбованими у жовте вікнами. У старому саду на гілках гойдаються годівнички. Червоними гронами сяє горобина.

— І все-таки атмосфера старої будівлі завжди особлива... — каже голова Миргородської райдержадміністрації Леонід Яринич.

Так само, як і її біографія, її доля.

• **Лідія ВІЦЕНА,**
м. Полтава

НЕЗАБУТНІ

У Набокова в "...Ultima Thule" є такі слова: "...якщо після смерті я і світ ще існує, то лише завдяки тому, що ти, світе, і мене згадуєш".

Величезній кількості людей у нашому освіченому світі ім'я В. Н. Каразіна зовсім невідоме. Це один із виразних прикладів несправедливості історії нашого суспільства. Тоді як на п'єдестал підносили випадкових людей, видатна особистість з блискучими якостями, що своїми знаннями та ідеями випереджала сучасників на ціле століття, залишилася забутою.

Повне забуття, що випало на долю Каразіна з боку суспільства, було підтримане і місцевою спільнотою. Тільки в 60-ті роки про Каразіна згадали, але як про засновника Харківського університету. На щастя, жили в той час люди, які з любов'ю і святістю зберігали пам'ять про свого земляка.

На початку XIX століття через брак фінансів, учительських кадрів, підручників, навчального обладнання, приміщень освіта в Україні перебуває в дуже занедбаному стані. Але піклування про освіту своїх селян, особливо кріпаків, не зупиняє В. Н. Каразіна перед труднощами. І вже 1806 року в Кручику Василь Назарович вирішує побудувати школу. Будівництво було покладено на селян. Це була не тільки перша школа для кріпаків, а й перша народна школа в Східній Україні. Для вчителювання запросили місцевого священика і найнятого на кошти селян учителя. Церковний і громадський катехізиси склав для навчального закладу сам Василь Назарович. У школі учням виклада-

КАРАЗІН — НАШ, КРУЧАНСЬКИЙ

ли читання, чистописання, арифметику і хоровий спів. Головна мета освіти селянських дітей — навчити їх читати й писати, виховати з них умілих працівників, які ефективно вели б господарство.

Не забував Каразін і про обдарованих дітей. У час, коли для дітей кріпаків були закриті не лише вищі, а й середні навчальні заклади, Василь Назарович здібним учням давав подарунки, допомагав коштами, а головне — дарував волю. І тоді вони могли продовжити навчання в училищах і гімназіях.

Хоча й зруйнована стара школа, але й у новій, збудованій 1967 року, вчителька історії Л. С. Лавроненко, придбавши книгу "Український Ломоносов", детально знайомила учнів із життям і діяльністю славного земляка. У Будинку культури обладнана невеличка музейна кімната, у якій був стенд "Життя і діяльність В. Н. Каразіна". Мешканці села приходили туди, щоб помилуватися чудовими краєвидами й будовами, що були зображені на фотографіях.

Із покоління в покоління передавалися подробиці та розповіді про колишні часи. Особливо цікаво розповідали про життя родини та села старожили І. Ю. Сіренко, Д. С. Ножка, С. І. Сіренко. Велику роботу з відродження пам'яті видатного просвітителя проводила колишній директор школи, вчитель історії Л. С. Лавроненко.

І нині вчителі та учні під керівництвом директора школи Т. М. Костирі продовжу-

ють об'ємну пошукову роботу, вивчають історію села, збирають матеріали про життєвий шлях Каразіна та його родину.

Відбулася чудова зустріч із прапрапрапоном Василя Назаровича Каразіна Лариною Олегівною Дешко. Вона зробила дуже багато, щоб не дати загинути праці свого предка. Багато духовних і фізичних сил вона віддає, щоб допомогти першій на Слобожанщині народній школі. Постійно цікавиться життям, вітає педагогічний та учнівський колективи зі святами, започаткувала проведення у школі свята "Чуття єдиної родини".

Уже понад 10 років учні збирають експонати для шкільної кімнати-музею. Було вивчено основні шляхи діяльності Василя Назаровича. Минулого року цю естафету прийняли учні-гуртківці "Юні Каразінці". Саме вони господарі у шкільній кімнаті-музеї.

Щороку з 10 до 26 лютого у школі тривають Каразінські дні. Класні керівники проводять години спілкування, де ще раз пригадують усі досягнення видатного земляка. Члени краєзнавчого гуртка, який діє під керівництвом вчительки історії Н. А. Коби, виступили святковою газетою та провели оглядові лекції для учнів. Діти завжди з цікавістю переглядають подарований Лариною Олегівною відеофільм про братів Каразінів, який зняла студія "Укрнаукфільм".

Приємно, що налагоджено зв'язок із Харківським національним університетом імені Каразіна. Вихованців школи неодно-

разово запрошували до закладу, де ознайомилися з роботою Наукової бібліотеки, відвідали музей природи. Багато випускників нашої школи вже закінчили навчання в університеті, а деякі ще тільки мріють про вступ до нього.

Можливо, серед вихованців школи знайдеться той, хто напише книгу про цю ще до кінця нерозгадану, незрозумілу багатьма поколіннями особистість.

• **Олена ШУТКА,**
вчитель української мови Кручанської школи Харківської обл.

ЧИТАЧ ПРОПОНУЄ

Оскільки за 15 років Незалежності Україна ще не мала національно-гідної влади, то необхідно всім правим партіям і громадським організаціям нарешті об'єднатися і виробити дієву програму з будівництва справді української національної держави. Сьогодні така можливість ще є. Пропоную: вибори до Верховної Ради проводити кожні чотири роки (а не п'ять), а депутати повинні переобиратися не більше трьох разів.

А оскільки партій у нас понад 135, то пропоную повернутися до змішаної системи виборів: 50 відсотків за списками партій, 50 — за мажоритарною програмою. До списків партій можна повернутися, коли буде не більше трьох-чотирьох партій. Тому пропоную Міністерству юстиції України зняти з реєстрації всі ті партії, які постійно виступають про ліквідацію України як держави (насамперед — комуністичні партії, їх аж чотири: СДПУ(о), Прогресивна соціалістична партія, суто проросійські партії (партія Путіна, різні союзи) тощо. Крім того, треба поставити певні вимоги до партій, які беруть участь у виборах до Верховної Ради, наприклад, кількість членів

НАЦІОНАЛЬНА СВІДОМІСТЬ І ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ

партії повинна бути не менше 30 тисяч. У блоках же має бути не менше ніж 150 тисяч чоловік.

Кандидати в депутати повинні обов'язково володіти й розмовляти державною українською мовою (в межах програми середньої загальноосвітньої школи). Депутат має бути зразком у культурному й мовному плані, повинен чітко виконувати передвиборні обіцянки. Треба не дозволяти включати в списки кандидатів у депутати осіб, які були засуджені за аморальні вчинки, незалежно від часу їхнього скоєння.

Висуваючи кандидатів на пост депутатів, слід дотримуватися пропорційного представництва в парламенті всіх національностей, що проживають на території України. Наприклад, українців — 80 відсотків, відповідно депутатів усіх рівнів повинно бути 80 відсотків, росіян — близько 15 відсотків, відповідно депутатів — не більше 15 відсотків, євреїв — 0,2 відсотка, відповідно депутатів — не більше 0,2 відсотка тощо.

Визначити зарплату депутату Верховної Ради в межах 4000—4500 гривень (не більше десяти мінімальних зарплат або пенсій). При збільшенні зарплати й пенсії громадянам України збільшувати відповідно й зарплату депутатам. Тоді не “полізуть” у депутати різні антиукраїнські елементи для прикриття своєї антидержавної діяльності депутатською недоторканістю.

Особа, яка веде свою політичну силу на вибори, не має права включати в списки своїх найближчих родичів, також осіб, прибуток яких становить більше 60 тисяч гривень на рік. Це перекриє доступ до законотворчої діяльності олігархів, банкірів та інших зацікавлених у своєму бізнесі осіб. Державу мають розбудовувати насамперед національно-свідомі багаті люди, великі підприємці.

Особа, яка веде свою політичну силу на вибори, обов'язково повинна опублікувати список кандидатів у депутати всіх рівнів у газетах

від центральної (державної) до районної.

Глава держави повинен обиратися всенародно. Сьогодні не можна допустити виборів Президента Верховною Радою.

Треба якомога скоріше прийняти закон про відкликання депутатів усіх рівнів, якщо вони порушили закон або не працюють у радах різних рівнів згідно з регламентом.

Особливо дивує те, що зала Верховної Ради зараз рідко заповнена на половину, а то й третину, а при голосуванні набирається 300 голосів і більше. То, можливо, є сенс зменшити кількість депутатів Верховної Ради до 300 осіб. Ця тема давно вже на вустах усього українського суспільства.

Для виконання своїх депутатських обов'язків слуги народу, звичайно, повинні мати певні пільги: легковий автомобіль із водієм та чотирих-п'яти помічників-консультантів за державний кошт, житло в столиці на час виконання депутатських обов'язків. Лікування й відпочинок тощо повинні здійснюватися за рахунок зарплати депутата.

Депутат користується недоторканністю тільки під час виконання ним службових обов'язків. За злочини, скоєні ним у позаслужбовий час, він повинен відповідати нарівні з іншими громадянами України.

Висуваючи ту чи іншу кандидатуру в депутати Верховної Ради, треба враховувати, що депутат обирається для законотворчої діяльності: він повинен розробляти й виносити на розгляд законопроекти, спрямовані насамперед на розбудову, зміцнення економічної та політичної структур держави України й зростання добробуту народу. Лобювання недержавних структур (олігархів та іноземних підприємств) є злочином, за що депутата слід позбавляти мандата.

Усі біди в Україні зараз тільки через те, що державою керують переважно не патріоти України. Пропоную встановити на певний час Президентське правління, розпустивши Верховну Раду й ізолювавши на певний час від влади клептократію, клани, російську й сіоністську “п'яту колону”. Успіху можна досягти, якщо піднімемо весь свідомий український народ на самозахист або вживемо силові методи до антиукраїнських елементів.

- Василь ТИМЧИНА, голова Запорізької обласної організації Конгресу Українських Націоналістів

над усі строки. Жириновський із Затуліним не ждали б так довго, а брали б бика за роги, поки теплий.

А світ? Світ погаласує, відмовить російським спортсменам виступати на черговій Олімпіаді та й по всьому.

Чи справдиться цей сценарій, чи який інший — побачимо. Але якийсь таки справдиться. Це вже й до бабки не треба ходити.

Якщо справдиться цей сценарій, то історія запише його на карб лише одній особі. Особа ця — Віктор Андрійович Ющенко і більш ніхто. Але не скажу “більш ніщо”. Бо дещо таки теж винен. Це дещо безпідставні претензії Віктора Андрійовича на роль українського Абрама Лінкольна. Безпідставні, бо Абрам Лінкольн не писав універсалів до своїх ворогів. Абрам Лінкольн діяв військом, як Богдан Хмельницький. Тож і нам в Україні треба Богдана Хмельницького, або Степана Бандеру, або бодай В'ячеслава Чорновола.

- Святослав КАРАВАНСЬКИЙ

ПРО ЦЕ ГОВОРЯТЬ

ГРИГОРІЙ НЕСТОР — НАЙСТАРІШИЙ НА ПЛАНЕТІ

Після недавньої смерті 115-річної мешканки Канади і її ровесника з Пуерто-Ріко, офіційно визнаних найстарішими на планеті, цей титул цілком може перейти до українця. Григорій Нестор із села Старий Ярчів на Львівщині народився у 1891 році, про що чітко записано в його паспорті. Зараз представники Книги рекордів України “перевіряють” цю інформацію, аби добитися офіційного занесення до світової Книги рекордів Гіннеса бадьорого і життєрадісного пана Григорія, якому в березні виповниться 116.

ПАЛИТИ ПІД МАЙДАНОМ ЗАБОРОНЕНО

Схоже, прийнятий торік в Україні закон про боротьбу з палінням потроху входить у дію. В законі є перелік громадських місць, де місцева влада за потреби має право вводити заборону на паління. Ось таку заборону столична влада ввела щодо підземного переходу під Майданом Незалежності. Над сходами в перехід вивішено написи про заборону, на які курці поки що реагують мало. Боротися з палінням доручено міліції. За перше порушення курця можуть оштрафувати на суму від 17 до 85 гривень, за повторне — від 85 до 119-ти.

ПРОСТИТУЦІЯ ПРИМУСОВА Й ДОБРОВОЛЬНА

Влада Туреччини провела операцію з відлову повій-нелегалок з інших країн. На жаль, із сімдесяти з лишком затриманих половина — 37 повій — громадянки України. Їх затримали в курортній Анталії. Деякі з них говорять, що пішли на панель через бідність, що, мовляв, в Україні вони і їхні діти помирали з голоду. Інші твердять про примусове секс-рабство. Щодо декого в примусовість повірити важко. Адже свого часу влада їх уже висилала з Туреччини, але минав час, і вони повертали сюди знову, на той же промисел.

НАШЕСТЯ БЕЗГЛУЗДИХ ІМЕН

Схоже, в Україні скоро доведеться законодавчо встановити перелік імен, за межі якого батьки не мають права виходити, називаючи своїх дітей. А як ще можна захистити безпомічне немовля від дурості батьків, які, за нинішніми законами, можуть наректи дитину як заманеться. Про це свідчить і оприлюднена Мін'юстом статистика надання імен дітям за 2006 рік. Мода на імена існує: торік побільшало таких імен, як Софія, Єлизавета, Настя, Дарія, Роман, Гліб, Владислав, Максим, Данило, Денис.

Одне із свідчень, — даруйте, дурості — давати дітям імена персонажів модних телесеріалів. Серіали швидко забудуться, а дитині жити з ім'ям усе життя. Навряд чи подякують батькам Ізаура (пригадуєте цю рабину з серіалу?) або — ще “краще” — Буржуй (з однойменного серіалу). Зафіксовані комп'ютерні імена Сервер або Таймер... Задля стремління показати себе модними, грамотними дають ім'я Гамлет, Принцеса, Есмеральда. І вже повним знущанням над дитиною є присвоєння їй, наприклад, імені Іжак або Жуйжуй (справжні випадки).

- Підготував Петро АНТОНЕНКО

Фото О. Литвиненка

6 лютого, 10.00. Верховна Рада України. Так почалася чергова сесія парламенту — зі зриву засідання. Обидві опозиційні фракції — БЮТ і “Наша Україна” блокували роботу сесії, вимагаючи від уряду звіту, чи справді ведуться переговори з Росією щодо передачі їй частини газотранспортних магістралей України.

РЕФЛЕКСІЇ

Читаю оце, як Ю. Тимошенко прозирнула кризу брилу часу й побачила невдачу XXVII Універсалу національної єдності в 2017 році. Ой, пані Юлю, не врахувались темпів сучасності. Хто ж це буде чекати до 2017 року, коли діло можна обцяпати куди скоріше? От послушайте краще ще один сценарій.

2008 рік. Рік перевиборів президента Росії. В. Путін заявляє авторитетно, що він балотуватися на цих виборах не буде. Тобто, піде на заслужений відпочинок? А як же Росія? Так і лишиться без президента з портретом Петра І над головою? Нашо ж тоді було вбивати Політковську, тріяти Литвиненка, садити за ґрати Ходорковського, шантажувати світ енергоносіями? Отак після всього взяти й піти зі сцени?

Мабуть, що нікуди Путін із Кремля не піде. Буде якийсь міні-фест, якесь одноголосе рішення державних органів, і Володимир Батькович і далі будуть стояти за

ЩЕ ОДИН СЦЕНАРІЙ

кермом. Але стояти за кермом — мало. Володимир Батькович візьмуться збирати докупі руські й не дуже землі. Україна на той час не буде ні в НАТО, ні в ЕС. То як же не взяти до рук того, що погано лежить? Не дурно ж і сказано: не клади близько, не вводь злодія в гріх. А як же тут втриматися, коли й донецько-український прем'єр запросить на Україну свого пахана-брата на особисто, на що буде підтримка і комуністів, і соціалістів, і Наташі Вітренко з Чорноволом-сином.

Прем'єр же для такої okazji підготує, щоб усе було чин чином. Не так, як ото ГКЧП рятувало Росію. Рятують, а в самих руки трусяться. Не було тоді Януковича з Путіним, а то бачили б ми після всіх чисток і голодоморів парад самостійностей, як свою потилицю.

Як поповзуть, значить, братні танки й полетять такі ж літаки, військовий міністер від Януковича

дасть наказ не перешкоджати, а якомога сприяти. А що б міг зробити на цій посаді й міністер від Ющенка? Чи ж буде біла копія Червоної Армії з “дідами” й ділівщиною, звана Українською армією, чинити опір північній навалі? Блажен, хто вірує. Чорноморський флот і собі не пастиме задніх. Візьме під контроль у Криму всі стратегічні об'єкти, оточить будинки адміністрації від Президента, так, що чи й утече котрий.

Не буде дрімати й Тираспіль. Благо, що зброї мають, як той каже, від пуза. Одесу окупують за якусь пару годин.

Отакий сценарій, пані Юлю, куди ймовірніший за той, що Ви оприлюднили. Ваш сценарій загальом правильний, тільки на десять літ спізнений. Хто ж це буде ждати, коли Україну візьмуть у НАТО або бодай до ЕС? Коваль клепле, поки тепле. 2008 рік — це вже й так по-

— **Віталію Федоровичу, нагадайте коротко про принципи формування Нацради.**

— Рада існує вже 13-й рік, але лише нещодавно, з прийняттям нового закону про Нацраду, її більше приведено до європейських стандартів. Звичайно, ще й зараз спосіб формування — по 4 представники від парламенту і Президента — спричиняє те, що членам ради не просто вийти з-під тих чи інших політичних впливів. Але зараз рада стала захищенішою. Зникло поняття “ротації”, коли член ради перебував як на мінному полі. Дехто був на посаді всього 2—3 місяці. Вперше за новим законом голову ради обрали її члени.

— **Які основні функції ради?**

— Попросив би не плутати нас із Держкомітетом із телебачення і радіомовлення, цим залишком соціалістичної системи, коли весь медіа-простір був під контролем держави, чиновників, і ним треба було керувати. І попереднє керівництво Держкомтелерадіо до того докерувалося, що тепер цей орган взагалі важко піддається реформуванню. Наша рада опікується всіма електронними мас-медіа: і державними, і недержавними. Рада прораховує радіочастотний ресурс для аудіовізуальних мас-медіа, проводить конкурси і видає ліцензії на мовлення, стежить за дотриманням у державі законодавства про ЗМІ, а також дотичного до мас-медіа (про рекламу, про дотримання суспільної моралі, антимонопольного). Стежимо, щоб частка іноземних інвестицій в українських ЗМІ не перевищувала встановлену межу, адже тут ідеться про інформаційну безпеку держави. Рада єдина наділена правом офіційного моніторингу ефіру, представляє державу в міжнародних контактах у сфері медіа.

— **Які основні проблеми нашого медіа-простору?**

— Ключова — наскільки наш медіа-простір справді український. 2006 рік був переломним у цьому плані. Нарешті ми змогли сказати: електронний медіа-простір, особливо телевізійний (на радіо справи дещо гірші) стає українським. Бо тут починають домінувати українські мовники, яким Нацрада створює пріоритети. Медіа-простір поступово наповнюється нашою продукцією, а не закупленою за кордоном, в Росії, Європі, США. Тепер дедалі частіше навіть у Росії йдуть фільми, серіали, вироблені в Україні (вони транслюються і у нас). Зняті тут українськими продюсерами з українськими акторами. Якщо ці фільми почнуть робити українською мовою, це буде ще одна наша перемога.

— **Масте на увазі популярні серіали?**

— Так, шойно показані великі серіали “5 хвилин до метро”, “Дурдом”, та “Сестри по крові”, наступний — “Лицар-охоронець” та інші. Пригадую, коли зняли перший такий серіал, зовсім невеликий, “День народження Буржуя”, це було подією. Зараз же взагалі стало вигідно знімати в Україні.

— **Не єдиними серіалами живе медіа-простір.**

— Так. Тому Нацрада вперше розробила План розвитку національного інформаційного простору. Це те, за що досі бралася Верховна Рада, але в жодному скликанні парламенту далі першого читання не дійшло. Питання в Плані поставлено принципово: наш медіа-простір нарешті повинен стати національним, а не розхристаним усім вітрам. Мас-медіа не повинні бути засобом маніпуляції людьми, джерелом нестабільності. Саме так! Тому не випадково у 2006 році було багато галасу довкола інформаційного простору, а Нацрада стала таким об’єктом критики з суто політичним підґрунтям.

Донецьк, осінь 2005 р. Прес-конференція з питання української мови телерадіопередач

ВІТАЛІЙ ШЕВЧЕНКО: «НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР — ЕЛЕМЕНТ МІЦНОСТІ ДЕРЖАВИ»

Віталій Шевченко — знакова постать в українському медіа-просторі. Журналіст, депутат Верховної Ради трьох скликань, багаторічний член парламентського Комітету з питань свободи слова й інформації. Вже чотири з половиною роки є членом Національної ради з питань телебачення і радіомовлення, рекордсмен-старожил ради з її безкінечними в попередні роки “ротаціями”. А з квітня 2005 року Віталій Федорович є головою Нацради. Він — автор концепції роздержавлення української преси, яку (не з його вини) так і не прийняв парламент.

Віталій Федорович, будучи високим державним посадовцем, звичайно, не приховує своїх політичних симпатій. Він — руховець із перших, багаторічний член керівництва Руху, а потім — Української народної партії. Але очолюючи такий повноважний державний орган, він насамперед представник держави, а вже потім — політичних сил. Це й стало лейтмотивом нашої бесіди.

План, затверджений радою, — директивний документ, обов’язковий до виконання всіма суб’єктами інформаційного простору України.

— **Назвіть якісь ключові моменти Плану?**

— Чи не найбільшою проблемою досі було те, що інформаційний простір України ділили між собою сильні світу цього. Кілька угруповань володіли цілими медіа-концернами. Натомість до мінімуму було зведено простір місцевого мовлення. Тому ми зараз, видаючи ліцензії, посилюємо позиції місцевого мовлення. План передбачає також доформування телерадіомереж, а Національна рада всіляко допомагатиме їм в цьому.

— **Тоді нам не обминути таких проблем, як кабельне телебачення і покриття країни телетрансляціями.**

— Ще років два тому йшла війна: чи можемо ми, Нацрада, ліцен-

зувати кабельних мовників? Ми виграли цю війну, і Ви бачите, як змінюється ефір.

Кожному місту ми затвердили обов’язковий пакет каналів для трансляції по кабелю. Так звана універсальна програмна послуга. І він включає наші основні загальнонаціональні канали, які повинні бути доступні всім, в тому числі й по кабелю. У великих містах, насамперед у столиці, в ефірі вже дуже тісно, і трансляція дедалі більше йде по кабелю.

— **Але поки що навіть звичайним мовленням охоплена далеко не вся територія країни.**

— Так. У минулі роки поспішали відрпортувати, що 98 чи навіть 100 % території країни охоплено телетрансляціями. Це неправда. Держава тут недопрацювала, повільно розвивалися місцеві телекомпанії. Дійшло до того, що торік ми у деяких із них відібрали ліцензії на

мовлення, навіть у деяких державних компаній, що було нечувано! Але що робити з тими, хто не думає про розвиток? Зараз справи дещо погіршилися.

Але це вже вчорашній день. У Плані, затвердженому Нацрадою, передбачено перехід України на цифрове мовлення. Торік ми вже провели конкурс і видали в Києві ліцензії кільком компаніям на цифрове мовлення. Це було не просто. Адже дехто доводив нам, що Україна технічно не готова до цього. Але ми наполягли на своєму. Це мало позитивний відгук і в Європі, де побачили, що Україна не хоче відставати. Адже до 2015 року Європа перейде на цифрове мовлення. Це можливість донести в будь-який населений пункт необмежену кількість програм дуже високої якості.

— **Десятки, сотні програм у будь-якому селі? На будь-яку антену?**

— Проблема в приймальній апаратурі. Транслювати “в цифрі” ми можемо вже зараз. Але для прийому населенню треба буде купувати цифрові приставки. Тут має фінансово допомогти й держава, особливо найбіднішим. А ті нові телевізори, які зараз масово продаються, зможуть приймати “в цифрі”.

— **Як наповнюватиметься цифровий ефір?**

— Під контролем Нацради. І знову ж ми зобов’язуємо цифрових мовників обов’язково включати соціальний пакет наших загальнодержавних каналів — тобто тих, що покривають дві третини території. Таких зараз 15.

— **Мовна проблема в медіа-просторі залишається?**

— Як одна з найгостріших. На жаль, у державі досі не створено дієвого мовного законодавства, з належним захистом державної мови. Ви знаєте, який наш основний закон про мови, — ще часів УРСР. Тому й новий закон про телебачен-

ня і радіомовлення недосконалий у цьому плані. Довелося Нацраді приймати підзаконний акт, аби врахувати інтереси держави, мовників, національних меншин і щоб забезпечити перехід мовників на державну мову. У новому законі з’явилася чітка норма: не менш 75 % ефіру повинно бути державною мовою. На жаль, 25 % — це той “люфт”, яким зловживають деякі мовники, заграючи з глядачем, спокушаючись на не дубльований продукт. Нацраді не так просто все це проконтролювати.

— **Чому взагалі такі баталії довкола мови ефіру?**

— Знаєте, деякі політики, що затято борються проти вигаданої ними ж “українізації ефіру”, не задумуються, якої великої шкоди завдають національним інтересам. Бо національний медіа-простір — це елемент міцності держави, особливо такої молодой, як наша.

— **Які у Вас тепер стосунки з сином Андрієм, який обіймає поважну посаду голови парламентського Комітету з питань свободи слова та інформації?**

— Стали офіційнішими. Хоч я й сьогодні вважаю себе своєю людиною в Комітеті, якому віддав стільки років. Але приємно, що зараз у нас повна співпраця з Комітетом, Нацрадою і Держтелерадіо. Наприклад, парламентський Комітет повністю підтримує позицію Нацради щодо створення суспільного телебачення і радіо, а рада — повністю курс Комітету на роздержавлення українських ЗМІ.

— **До речі, про суспільне телебачення і радіо, про які недавно стільки говорили.**

— На жаль, кілька років тому було запущено блудну тезу, що, мовляв, нехай існує і державне, і суспільне мовлення. Але це як дві правди: одна від державного мовлення, під контролем чиновників, друга — суспільне мовлення. Треба шось одне. Питання — чи готова Україна відмовитися від державного мовлення, від контролю чиновників? Я переконаний: треба створювати суспільне мовлення, і якраз на базі державного, на його ресурсах.

Із приходом два роки тому по-маранчевої влади, здавалося б, суспільне мовлення нарешті стане реальністю. Не сталося.

— **Яким воно має бути?**

— Незалежним і від держави, і від приватних, корпоративних груп. А таким, що керується людьми, які його споживають: самими телеглядачами і радіослухачами, адже вони платять за нього. Механізми цього давно розроблені, в країнах демократії таке мовлення існує. Більше того, це критерії демократичності суспільства — свобода слова.

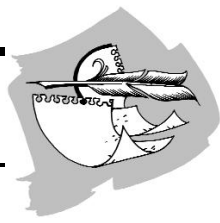
* * *

І необхідне доповнення. Обережний оптимізм — так можна назвати оцінку нашого медіа-простору одним із його очільників. Можна цілком погодитися з позицією Віталія Федоровича, що державний чиновник повинен чітко відстоювати інтереси держави. Інша річ, що це не просто, коли вирують такі політичні пристрасті. Коли знову на перший план виходить питання прийняття нарешті дієвого мовного законодавства, на чому акцентує і громадськість, зокрема наша “Просвіта”. Ще не настільки українська і та частина медіа-продукції, що виробляється в Україні. Знову в центрі дискусій, якщо не сказати прямо — затягується питання роздержавлення українських ЗМІ, а отже, — створення суспільного телебачення і радіо. Як бачимо, проблем у становленні українського національного медіа-простору вистачає. І боротьба за цей простір триває.

Вів бесіду
Петро АНТОНЕНКО

З сином Андрієм — у рідному містечку Ічня на Чернігівщині

Анатолій ДІМАРОВ, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка:

— Про Віталія Карпенка можна писати й писати. Усе своє життя він воює за право говорити правду у вічі, якою б гіркою й неприємною правда ця не була. Як головний редактор “Вечірки” він був постійним подразником для людей із нечистою совістю, не давав спокійно жирувати всім тим, хто звик ловити золоту рибку в каламутній водичці. Всій отій нечисті, яка присмокталася до тіла молодій державі й не дає їй звестися на ноги. Він просліджував кожен хибний крок нашої влади, він бив на сполох, звертаючись до громадської думки, і жодним судовим позовом його неможливо було залякати.

Із великою приємністю для себе прочитав, що до завершального туру голосування за присудження найвищої в країні премії допущена книга Віталія Карпенка “*Виклики ХХІ віку. Політичні хроніки пером публіциста*”, і хочу сказати кілька слів про цю книгу і про її автора. Нова епоха — початок третього тисячоліття, — та ті самі нерозв’язані проблеми... І той же автор, що так само глибоко копає, висвітлює конфліктні сторони сучасного життя, шукає відповіді на нові виклики часу. Про проблематику свідчать уже самі назви розділів книги: “Цупкі обійми “старшого брата”, “Кучмізм без маски”, “Опозиція проти режиму”, “Трудний шлях до Майдану”, “Крізь тиск і цензуру...”, “Нова влада: перші кроки”, “Національний державі — національну церкву”. І та ж публіцистична напруга. І та ж висока художність.

Перечитую цю книгу, що є художньо-публіцистичним осмисленням нашого непростого часу, і думаю: вона таки заслуговує відзначення Шевченківською премією. Більше того — вона повинна бути в кожній школі, кожному вищому навчальному закладі, в усіх бібліотеках.

Буду вельми потішений, якщо моя думка про публіцистичну книгу “*Виклики ХХІ віку*” та про її автора Віталія Карпенка зацікавить членів шановного Комітету.

Ігор ЛУБЧЕНКО, голова Національної спілки журналістів України:

— Національна спілка журналістів України підтримує висунуту на здобуття Національної премії імені Тараса Шевченка 2007 року в галузі “Журналістика і публіцистика” книгу заслуженого журналіста України Віталія Карпенка “*Виклики ХХІ віку. Політичні хроніки пером публіциста*”.

Книгу з інтересом зустріли читачі. У багатьох рецензіях і відгуках, під час публічних обговорень відзначається чітке спрямування публіцистики Віталія Карпенка на національне державотворення, демократизацію українського суспільства й літературна зрілість і майстерність автора. Присвячена найгострішим проблемам сьогодення, книга є значним внеском у сучасну українську журналістику й літературу загалом.

Секретаріат Національної спілки журналістів України підтримує представлення названої книги Віталія Карпенка на здобуття Шевченківської премії.

Степан КОЛЕСНИК, лауреат Шевченківської премії 1992 року:

— Хочу підтримати публіцистичну книгу мого колеги по літературному цеху Віталія Карпенка “*Виклики ХХІ віку. Політичні хроніки пером публіциста*”, висунуту на здобуття Шевченківської премії 2007 року Київською організацією Національної спілки письменників України.

Я добре знаю гострі статті В. Карпенка ще з “Вечірнього Києва” часів т. з. перебудови й першого десятиріччя нашої Незалежності. Його публіцистика останніх років, зібрана в названій книзі, присвячена найгострішим проблемам сьогодення, продовжує тематичну державницьку лінію автора, має чітке національно-патріотичне спрямування. До того ж написана високохудожньо, майстерно і популярно. Безумовно, вона — значний внесок в українську журналістику доби становлення Незалежності України.

Знаю, що твори В. Карпенка позитивно поціновані представниками літературної громадськості: про це неодноразово чув відгуки читачів про книгу та читав рецензії про неї у пресі. Я глибоко переконаний, що публіцистика Віталія Карпенка має непересічне значення. Вона стала помітним явищем у сучасній українській журналістиці й цілком відповідає вимогам, сформульованим у По-

ПУБЛІЦИСТИКА ПРАВДИВА І НАСТУПАЛЬНА

Так оцінювали книгу Віталія Карпенка “*Виклики ХХІ віку. Політичні хроніки пером публіциста*”, що побачила світ на початку 2006 року у видавничому центрі “Просвіта”, учасники її публічного обговорення в Національному музеї літератури.

Головуючий, лауреат Шевченківської премії професор Анатолій Погрібний у вступному слові дав стислу характеристику авторові та його новій книзі, підкресливши її надзвичайну актуальність, наступальність і патріотичність.

Високо оцінив публіцистичну творчість Віталія Карпенка лауреат Шевченківської премії, Герой України Дмитро Павличко. Він відзначив також велику роль “Вечірнього Києва” часів першого десятиліття Незалежності в утвердженні української національної ідеї, пробудженні самосвідомості нашого народу й національного державотворення.

Відомий прозаїк, лауреат Шевченківської премії Анатолій Дімаров проаналізував публіцистичний стиль номі-

нанта, влучність його характеристик сучасних політиків, афористичність мови.

На зібранні виступили також народний артист України, лауреат Шевченківської премії Анатолій Паламаренко, відомі поети Петро Осадчук, Микола Сом і Григорій Булах, народні депутати Іван Заєць, Юрій Гнаткевич та інші.

Промовці високо поцінювали нову книгу Віталія Карпенка, наголошували, що вона відповідає вимогам, які виставляються до творів, що претендують на Шевченківську премію, і цілком заслуговує на таку високу відзнаку.

Ці твори друкувалися в газетах України й діаспори, а значна частина з них у нашій газеті, постійним автором якої Віталій Карпенко є вже тривалий час. Тому вони добре відомі загалові, про що свідчить чимала преса, яку має книга, — понад два десятки рецензій у газетах і журналах після її виходу в світ. Надходять також відгуки на адресу Шевченківського комітету — уривки деяких із них пропонуємо читачам у цій добірці.

Фото Григорія КУБЛАНОВА

У бібліотечній залі під час обговорення: Анатолій Погрібний, Віталій Карпенко та Дмитро Павличко

ложенні про Національну премію України імені Тараса Шевченка.

Анатолій КІНАХ, президент Земляцтва “Миколаївщина”, народний депутат України:

— Публіцистика В. Карпенка, зібрана в книзі, охоплює дуже непростий період у житті держави й українського народу — 2000—2005 роки — і є художньо-публіцистичним зрізом суспільного життя названого періоду, визначає найбільш чіткі точки суспільного організму, шукає відповіді на найскладніші виклики нинішнього життя.

Ми підтримуємо висунення книги В. Карпенка на здобуття найпрестижнішої в державі премії з таких мотивів:

1. Найперше, — враховуючи високий професіоналізм, активну життєву позицію та патріотичну суспільно-політичну діяльність літератора, якого знаємо ще по багатолітній роботі у ЗМІ Миколаївської області. У столиці він 15 років редагував широковідому газету “Вечірній Київ”, яка здобула заслужений авторитет і популярність серед читачького загалу, зробила для пробудження національної свідомості, утвердження української ідеї більше, ніж будь-яка політична сила (І. Драч), була піонером національного руху, стояла на передовій лінії боротьби за волю і вписала яскраву сторінку в новітню історію нашої держави (І. Дзюба). У цьому великий особистий внесок В. Карпенка не тільки як головного редактора газети, а як літератора,

чийми статтями захоплювалася півторамільйонна армія читачів.

2. У книзі знаходять продовження й розвиток ті найважливіші проблемно-тематичні лінії, які були закладені в публіцистиці В. Карпенка у попередні роки: чітко відстоюються високі гуманістичні ідеали, демократичні принципи, обґрунтовується необхідність прискорення національного державотворення, пробудження й утвердження історичної пам’яті народу, його національної самосвідомості.

3. В естетичному аспекті книга В. Карпенка — високохудожній твір: це справді висока публіцистика, насичена щирим пафосом, залізною аргументацією, написана просто й дохідливо. Автор виявив себе неабияким майстром слова, виробив власний індивідуальний стиль письма, уміло використовує величезне багатство мовних засобів, що робить його публіцистику переконливою та легкою для сприйняття читачем.

4. Практичне значення книги полягає в її значному впливові на читача. Твори, зібрані в книзі, пройшли найсерйознішу читачьку апробацію, оскільки ще до виходу окремим виданням друкувалися в українських газетах і мали позитивні відгуки.

5. Вважаємо, що книга В. Карпенка відповідає тим високим вимогам до творів, що висувуються на здобуття Національної премії імені Тараса Шевченка. Вона стала помітним явищем в українській літературі і є

значним надбанням сучасної української публіцистики.

Сподіваємося, при подальшому розгляді та обговоренні творів, що номінуються на премію, шановний Комітет зверне увагу й на наші резони щодо нової публіцистичної книги В. Карпенка.

Микола НЕСТЕРЧУК, заступник голови ВУТ “Просвіта”:

— Віталій Опанасович Карпенко — відомий політик і громадський діяч, член Національної спілки письменників України, заслужений журналіст України, багатолітній головний редактор газети “Вечірній Київ”, внесок якої в пробудження національної самосвідомості, утвердження української державності загальновизнаний. Визначальними в тематичній насиченості газети були публіцистичні статті самого редактора, які набули другого життя в книгах “Поодинокі — вмирають, виживають — гуртом”, “Як повернути манкурту пам’ять...”, “На нашій, не своїй землі”. Та навіть перейшовши на викладацьку роботу, Віталій Карпенко не полишив пера. Його публіцистичні виступи друкувалися у патріотичних газетах України й діаспори, викликаючи великий читачький інтерес актуальною тематикою, гостротою постановки проблем, майстерністю подачі матеріалу.

В новій книзі публіциста послідовно продовжується тематично-проблемна лінія, спрямована на утвердження гуманістичних ідеалів української національної держави, побудову демократичного суспільства. Нова праця В. Карпенка відповідає критеріям, які пред’являються творам, номінованим на найвищу в державі Шевченківську премію.

Про це йшлося на засіданні Центрального проводу Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка 1 листопада 2006 року. Члени Центрального правління Олександр Пономарів, Анатолій Погрібний, Василь Клічак відзначали також високі художні якості публіцистики Віталія Карпенка, вважаючи її значним духовним надбанням сучасної української публіцистики й одностайно підтримали висунення на здобуття Національної премії імені Тараса Шевченка 2007 року в галузі журналістики й публіцистики книгу “*Виклики ХХІ віку. Політичні хроніки пером публіциста*” (Київ, 2006).

Іван ЯЦКАНИН, голова Спілки українських письменників Словаччини та головний редактор літературного журналу “Дукля”:

— Спілка українських письменників Словаччини та редакція літературного журналу “Дукля” підтримують кандидатуру письменника, публіциста Віталія Опанасовича Карпенка на вручення йому Шевченківської премії в галузі публіцистики за книжку “*Виклики ХХІ століття. Політичні хроніки пером публіциста*”.

Українська громада Словаччини добре обізнана з гостросюжетною публіцистикою Віталія Опанасовича Карпенка і його національною позицією. І може з повною відповідальністю заявити, що в публіцистиці В. Карпенка йдеться про прикмети, які надзвичайно потрібні для чіткого визначення української національної ідеї в сучасній Україні.

Євген ТОВСТУХА, лікар-фітотерапевт, письменник:

— Високоповажний Романе Мар’яновичу!

Звертаюсь до Комітету з приводу фундаментальної праці В. Карпенка “*Виклики ХХІ віку. Політичні хроніки пером публіциста*”.

Знаю автора з 1962 року. Особливо творчо й ідейно зійшовся з ним у середині дев’яностих років, коли він очолював “Вечірній Київ” — газету справжнього українства. Величезна історична відповідальність за долю України, безкомпромісність, справжній (не паперовий) патріотизм, проникливий аналітичний інтелект письменника і політика, бажання вистражданого щастя й добра рідному знедоленому народові — ось лейтмотив його актуальних і злободенних праць, судових тяганин, за якими наші нащадки вивчатимуть становлення нової України. Хотілося б вірити, що здорові та об’єктивні сили Комітету (разом із Вами) не пропустять нагоди присудити автору Національну премію України імені Тараса Шевченка.

В. Карпенко повністю заслуговує її своєю літературною діяльністю письменника і високим статусом справжнього борця за українську Україну.

НІ — УБИВСТВАМ І РОЗПРАВАМ!

НИЩАТЬ ЗА ЛЮБОВ ДО РІДНОГО

ЗВЕРНЕННЯ

Президентіві України В. А. Ющенку

Вельмишановний пане Президенте!

Звертаємо Вашу увагу на посилення антиукраїнських провокаційних дій у Російській Федерації.

28 листопада 2006 року в Москві відбулося зорганізоване пікетування Бібліотеки української літератури рухом Молодих політичних екологів Підмосков'я “Местные” (близько 100 осіб), які прибули до бібліотеки з плакатами, що ображають національну гідність українців, звинувачували в політичному екстремізмі, нагнітанні міжнаціональної ворожнечі, сепаратизмі та ін.

Країною пройшла серія вбивств активістів українського руху в Росії: 24 грудня 2006 року вбито Володимира Сенишина, голову громадської регіональної української організації Тульської області “Батьківська стріха”; у липні того ж року по-звір'ячому побито й покалічено його дружину Наталію Ковальову, заступника голови громадської регіональної української організації Тульської області “Батьківська стріха”; у квітні 2004 року вбито Анатолія Криля, керівника музично-літературного центру “Горлиця” у Владивостоці й голову першої на Далекому Сході парафії Української Православної Церкви Київського патріархату; 19 листопада 2002 року в місті Тейково

Іванівської області вбито заступника голови регіональної організації української культури “Мрія” Володимира Побурінного. Досі ще жодного злочину не розкрито.

Усі ці факти свідчать лише про одне: розпочата в Росії низка розправ над людьми за національною належністю, серед яких значаться вірмени, грузини, азербайджанці, цигани, вихідці з Африки, Азії, тепер поповнилася українцями. Нас убивають тільки за те, що ми українці, за нашу любов до рідного народу, рідної мови, до святої України.

Просимо Вас поставити перед Російською стороною питання про недопустимість подібних дій, і захистити честь і гідність українців, які проживають на теренах Російської Федерації, виступити гарантом нашого здоров'я й життя.

Аналогічні звернення ми надіслали Президентіві Російської Федерації В. Путіну та членові Ради Федерації Федеральних Зборів Російської Федерації, голові Об'єднання українців Росії і Національно-культурної автономії “Українці Росії” В. Думі.

З повагою,

• **В. Б. ДОРОШЕНКО**,
голова Республіканського національно-культурного центру українців Башкортостану “Кобзар”;

В. Я. БАБЕНКО,
співголова Республіканського національно-культурного центру українців Башкортостану “Кобзар”;

РФ, м. Уфа

ЗВЕРНЕННЯ ДО КОЖНОГО УКРАЇНЦЯ

НЕ БУДЬ БАЙДУЖИМ!

Ксенофобія в Росії набирає обертів.

Прокотилась жадна антигрузинська хвиля. Антисемітизм і антикавказькі погроми. Кондапога в Карелії і вбивство таджицької дівчинки в Санкт-Петербурзі. Марші новітнього фашизму в столиці федерації — це більш ніж загрозливе явище. Після вихідців з Африки, Азії та Кавказу і ми, українці, вже на черзі. Вже. Пора прийшла...

Згадаймо розправу над віруючими Української Православної Церкви Київського патріархату в підмосковному Ногінську. Сто п'ятих озвірих молодчиків з ОМОНу знущалися над вісімдесятилітніми бабусями і дванадцятилітніми дівчатками. Поглумилися над архієпископом Адріаном.

П'яні омонівці кричали українським віруючим громадянам Росії: “Хохли! Забирайтеся геть!” А відтоді вже скоро мине десять літ. Українська суверенна держава ковтула цю образу. Українське громадянство і в Росії, і в Україні теж не дуже напружилось.

І ось протягом останніх літ убивство за вбивством. Розстріл заступника голови Товариства української культури “Мрія” з міста Іваново: 32-річного бізнесмена й мецената Володимира Побурінного 19 листопада 2002 року застрелили на порозі власної хати. Отож збагачуйся, хохол, та не опікуйся українською недільною школою і Товариством української культури “Мрія”. Та й твоя фірма “Заповіт” для міста Тейково звучить як суцільна русофобія.

На той світ, Володимире Побурінний!

А 68-річний лікар Анатолій Криль у місті Владивосток керував українським хором “Горлиця” та ще й був членом реєстраційної “двадцятки” парафії УПЦ КП на честь Миколая Чудотворця, за що і був по-звір'ячому побитий, звичайно ж, невідомими, і помер у лікарні. Свідків нема. Кінці у воду.

На той світ, Анатолій Криль!

Там собі керуй хорами, хормейстер із Хохляндії!

А ось перед самим Новим 2007 роком чергове вбивство — 24 грудня 2006 року в Тулі вбито Володимира Сенишина, голову української організації “Батьківська стріха” Тульської області й Тульського Об'єднання українців Росії, генерального директора ТОВ “Gobza”. Двоє невідомих ударили “бітами” по голові... Перед тим було жахливе побиття його дружини Наталки Ковальової. Аби знали. Аби боялись. Адже на об'єктивне розслідування — жодних надій.

Усю цю інформацію взято з сайту “Кобза” — Українці Росії” із звернення “Ні — убивствам і розправам”, підписаного Василем Коломацьким і Стефаном Паняком. Вони просять підтримки:

“Після подій 2006 року ми вважаємо, що саме зараз потрібно підтримати кампанію захисту, бити у дзвони. Треба організовано писати до уряду Росії, в міжнародні організації, в ЗМІ, шукати підтримки російської преси, правозахисників, політиків. Адже тема репресій у Росії — тема національної совісті, вічно болюча рана... Комітет у справах Української Громади у Росії Комісії Людських і Громадянських прав при Світовому Конгресі Українців закликає підтримати правозахисну кампанію “Ні — убивствам і роз-

правам!”, спрямовану на захист активістів українських громадських і релігійних організацій Росії”.

Товариство “Україна-Світ”, Конгрес української інтелігенції, Українська Федерація товариств зв'язків із зарубіжними країнами тяжко переживає останні події, зв'язані з трагедіями наших земляків. Автори сайту “Кобза” не дарма узагальнили на початку повідомлення: “За переписом населення 2002 року в Росії проживає 2,94 млн. українців (2,0 % населення РФ). Для порівняння: За переписом 1989 року на території тодішньої РРФСР проживало 4,36 млн. українців (3,0 % населення республіки). Тобто офіційно кількість російських українців зменшилася за 13 років на 32,5 %...”

У пору морального терору українці стають росіянами, євреями, поляками — тільки не українцями...

Наші земляки зневірилися у зверненнях до президентів, до прем'єрів, до сановних людей. Вони звертаються до кожного з нас, у кого болить душа. Почуймо їх. Адже у кожного з нас — багато родичів і приятелів, знайомих і друзів і в Росії, і вдома, в Україні. Адже від кожного з нас залежить, щоб це не стало сніговою лавиною терору. Адже все дуже крихке і небезпечне.

Почуймо їх — почуймо себе!

З надією

• **Іван Федорович ДРАЧ**,
Герой України,
голова Товариства “Україна-Світ”, голова Конгресу української інтелігенції
29 січня 2007 року,
м. Київ

МІЖНАРОДНИЙ КОНКУРС З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Нині є всі підстави так стверджувати, бо позаду в організаторів та учасників патріотичного мовного турніру лишилися всі етапи змагання. 27 січня в усіх обласних центрах України, а також у столиці АР Крим Сімферополі, у Києві й Севастополі завершилося дійство загальнонаціонального етапу популярного інтелектуального марафону.

Виконавча дирекція Ліги українських меценатів своїм коштом відрядила в усі ті міста своїх уповноважених представників (це — письменники, журналісти, педагоги), які привезли теми письмових робіт для конкурсантів, що змагалися на завершальному, четвертому, етапі мовного турніру. Вони ж і вручали нагороду та премії Ліги меценатів під час урочистого ритуалу закриття третього етапу (воно проводилося після

Ірина Узлова —
багаторазовий переможець
конкурсу — знову перемогла

завершення тестування). З письмовими роботами всіх учасників і студентів повернулися посланці

СЬОМИЙ — ВІДБУВСЯ

Нагороджує виконавчий директор
Ліги українських меценатів
Михайло Слабошпицький

Ліги до Києва. Тепер ці роботи буде зашифровано і їх перевірятиме авторитетне журі, яке й винесе рішення про те, хто на які премії заслуговує.

Хоч формально сьомий конкурс буде оголошено закритим у середині травня ц. р. в Національному академічному драматичному театрі імені Івана Франка, але вже сьогодні можна констатувати: сьомий — відбувся, оскільки найголовніші його події вже позаду.

Виконавчий директор Ліги українських письменників Михайло Слабошпицький на нещодавній прес-конференції в Кіровограді сказав: “Цей конкурс дався нам найскладніше. Навіть складніше, ніж перший. Сталося це тому, що Освітня фундація Петра Яцика дуже пізно — аж наприкінці літа — заявила про своє небажання брати участь у фінансуванні турніру. Виникли великі фінансові проблеми. Дехто відразу ж поховав престижний мовний марафон. Але президент Ліги, генеральний директор АТ “Фармацевтична фірма

“Дарниця” (він же й доктор фармації, професор) Володимир Загорій узяв на себе всю фінансову відповідальність за конкурс. Очолюване ним підприємство стало головним меценатом конкурсу. А до нього приєдналися “Експрес-банк” (голова правління Юрій Джус), АТ “Оболонь” (президент Олександр Слободян), а також Союз українців Австралії (голова управи — Х. Сивенька-Бейлі, секретар — В. Домазар), крайові управи Братства ветеранів Української дивізії “Галичина” зі США (голова — П. Буняк), Австралії (голова — Т. Андрушко), дивізійники з Канади та чимало інших добротворців, чиї імена буде оприлюднено в спеціальному подячному списку Ліги українських меценатів, що з'явиться друком у ЗМІ.

А організатори конкурсу вже нині ставлять питання про те, де їм розпочинати восьмий за ліком мовний тур.

• **Світлана КОРОНЕНКО**

КІНОПЕРЕГЛЯД

У Будинку кіно відбулася прем'єра телевізійного поетичного фільму «Страшний суд» за мотивами містичної поеми Івана Франка, написаної 1905 року. В основі твору — ідея людини-творця, втілена з іронією сучасного філософа. Фільм став лауреатом 9-го Євразійського телефоруму, що проходив у Москві. Автор сценарію і виконавець головної ролі Микита Джигурда, продюсер і режисер — Оксана Трощановська.

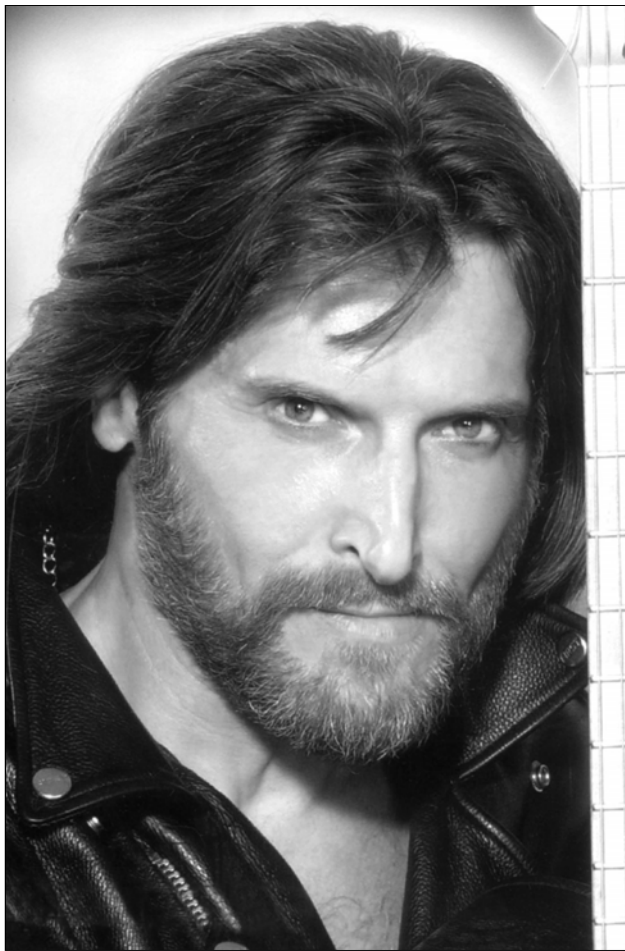
— Микито, про що фільм «Страшний суд»?

— У часи І. Франка поема «Страшний суд» була під забороною, оскільки відображала розмову революціонера з Богом (слова Бога озвучував Сергій Джигурда). Бог створив цей світ для любові, він каже, що «я — Бог, а ви всі мої діти, а значить, теж Боги». До Івана Франка ніхто про це не писав і не говорив. В основі поеми лежить розмова революціонера з Богом. Революціонер говорить Богу про те, що він створив цей світ, а світ не досконалий, отже, моя недосконалість — це Твоя недосконалість і Світ із горем, війнами, злочинами, жебрацтвом, сирітством — це все Твоє творіння. У відповідь Бог запрошує революціонера до себе на розмову. За свою творчість І. Франко був представлений до Нобелівської премії, і якби не пішов із життя, то отримав би її.

— Які труднощі були при створенні фільму?

— Два роки тому Оксана Білозір (тодішній міністр культури) з трибуни ВР казала, що потрібно підняти все найкраще, що було в культурі України, потрібно повернути з Росії творчих людей, аби вони допомогли відродити найкращі культурні традиції України. Коли я підійшов до неї з пропозицією про створення такого фільму, вона переадресувала мене до свого заступника, який, вислухавши, відповів: «Вас багато, а у нас зараз «Євробачення», коштів обмаль». Тому ми з Оксаною Трощановською за власні кошти (3 тис. доларів) відзняли цей фільм.

ПРЕМ'ЄРА «СТРАШНОГО СУДУ»

— Микито, я знаю, що фільм зроблено і російською мовою, для чого?

— Деякі свої твори Іван Франко перекладав російською для того, щоб українську культуру донести до Росії. Тому ми зробили і росій-

ськомовний варіант, аби росіяни теж змогли ознайомитися з цим унікальним твором.

— У фільмі використано різноманітні музичні фрагменти.

— Ми використали фрагменти музичної класики. Це твори Рахманінова, Шнітке, Стравінського, Малера, третина музики у фільмі — моя.

— У фільмі з'явся твій молодший чотирирічний син Прохор.

— Прошка зіграв Святого Духа. Ми ставили його на стілець, а позаду я його лоскотав, аби він сміявся. Потім відбирали найвдаліші кадри.

— Що очікує на цей фільм у майбутньому? Опишіть він у шухляді чи з ним зможе ознайомитися широка публіка?

— Оксана Трощановська зверталася на деякі телеканали з пропозицією продемонструвати цей фільм, та їй відповідали, що це не їхній формат. Насильство, секс, вибухи — це їхній формат, а наш фільм — ні. Збираємося випустити цей фільм на дисках. Усе залежить від фінансування. На мою думку, картина корисна для показу в навчальних закладах, особливо для школярів, які вивчають творчість І. Франка.

— Які плани на майбутнє?

— Зняти фільм за творами М. Волошина.

— Хотілося б побажати, щоб фільм «Страшний Суд» побачило якомога більше людей, і Ваші творчі плани здійснилися.

•

Сергій КОТОВ

ПАМ'ЯТЬ

Сьогодні його вже немає з нами. Та всі, хто прийшов із ним попрощатися, пам'ятають жвавого, дотепного й веселого Стаса. Таким він і залишиться. У всіх своїх іпостасях: як режисер, кіношник, фотограф, письменник, дизайнер і, звісно ж, найгостріший бард-сатирик, який не знав собі рівних.

Чесно кажучи, виданий не так давно чотиридисковий CD-бенефіс Тризубого Стаса здивував багатьох. Здавалося б, відійшли в минуле роки гітарних трибунів, що гнівно й весело таврували за допомогою сатири, гумору й стьобу компартійців «брежнєвського» розливу. Здавалося б, наші барди «червонорутівської хвилі» зробили свою справу — благородну справу очищення суспільства від бруду через сміх крізь сльози. І нині їх, бардів, майже не чути. На жаль. Не будемо аналізувати причин цієї «німоти», аби вчоргове не звинувачувати в усьому ненависну попу. Можливо, сам Час викликає на кон певні жанри, а потім — знову занурює в небуття. Хоч як там не

ПОВЕРТАЙСЯ В ПІСНЯХ, СТАСЕ!

було, та це — не про Тризубого Стаса. Його пісні, написані у 80-ті, й нині актуальні. Власне, не має значення, коли саме Стас їх написав, тому що всі ці гострі й дотепні речі не стали менш цікавими сьогодні. Самодостатність Стаса як музикуючого сатирика-гумориста стає очевидною, коли ви один за одним перебираєте чотири диски, слухаєте пісні й розумієте: це і є наше спільне життя, наша спільна історія, побачена очима дуже спостережливої, розумної й дотепної людини.

Свій компактний серіал Тризубий Стас назвав «Я повертаюся». На першому диску він зібрав пісні, створені напередодні «Червоної Руті-89», яка й відкрила Україні Тризубого Стаса. Народними хітами стали «Повний абзац», «Глобус України», «Демократизація», «Ангола». Цікаво, що «Тризубим» назвали Стаса Щербатих хлопці з гурту «Гроно».

І прізвисько міцно причепилося. Стас родом з Алтаю, але ще маленьким потрапив на Івано-Франківщину й закохався в той край. За свідченням самого Стаса, він завжди мав три «зуби»: один «зуб» — на компартію, другий — на комсомол, третій — на профспілку. Тривалий час він співпрацював із львівським Театром піснi «Не журись!», про який згадує з ностальгією. Свого часу «Не журись!» об'єднав найнеординарніших акторів, співаків, режисерів, художників. І ставив неймовірні вистави, в яких Стас був і співаком, і актором. А ще Стасові вдалося передбачати катаклізми — політичні передусім. Пригадую такий епізод. Останній день «Червоної Руті-91» у Запоріжжі. Фінальний гала-концерт на стадіоні. Тризубий Стас співає, а стадіон підспівує «Гуд бай, компартія, гуд бай!» Вечірня загальна ейфорія закінчується ранковим холодним душем: поява «ГКЧП» на екра-

нах телевізорів перекреслювала все, що пов'язано з ідеалами «Червоної Руті». Ми сидимо перед запорізьким готелем і невесело жартуємо з приводу того, кого й коли пов'яжуть у найближчі день-два. Хтось терміново обмінює квитки на Київ на квитки в міста, де є родичі або знайомі, аби пересидіти лиху годину... Стас спокійно п'є пиво і заявляє: весь цей цирк закінчиться через кілька днів, не треба панікувати й метушитися... Як у воду дивився!

Отже, Тризубий Стас «повертається» з дисками «найкращого», тобто — відсіяного часом. І такого виявилось чимало. Слід сказати, що повертається він завжди вчасно, адже навколо бачимо такі «говерли» нових і гострих тем, що обійтися без примруженого Стасового ока досить важко. Повертайся у своїх піснях, Стасе!

•

Олександр ЄВТУШЕНКО

ПОДІЯ

ШАЛЕНИЙ УСПІХ «ВЕЧОРНИЦЬ»

2 лютого у Києві з неймовірним успіхом відбулися перші цього року «Вечорниці» у стилі «Етно-диско», організовані фестивалем «Країна мрій» і його натхненником Олегом Скрипкою.

За три роки існування фестивалю «Країна мрій» і завдяки проведенню постійних «Вечорниць» згуртувалася спільнота людей, яким небайдужа доля сучасної національної культури. Закриті «камерні» вечорниці, які досі проводилися під егідою фестивалю, зібрали довкола себе досить поважне й вагоме товариство, яке вже не вміщається в звичайних клубних приміщеннях. Саме тому ініціатор фестивалю Олег Скрипка запропонував розширений формат вечорниць із збереженням традиційної умови вбрання.

Саме від дотримання повноти «дрес-коду» залежала вартість квитка. Для людей у повному етнічному строї безкоштовно. Для людей з елементами етнічного вбрання (скажімо, вишиванка, чи шаровари, чи плахта, чи хоча б крайка) — 20 гривень. Для тих, хто не встиг придбати етнічний одяг, — 80 гривень.

Крамниця «Рідна мода» організувала у фойє торгівлю етнічним одягом.

Між іншим, переважна більшість журналістів, присутніх на прес-брифінгу Олега Скрипки перед початком «Вечорниць», були вдягнуті у вишиванки (тобто також дотримувалися «дрес-коду» заходу).

Оформленням цих «Вечорниць» займався відомий український скульптор і художник Олександр Михайлицький, а танцювально-музична частина «Вечорниць» продемонструвала, наскільки традиційна та модерна водночас українська нація. Старовинні мотиви етномелодій поєднані з сучасними ритмами; старосвітські музичні інструменти з сучасною електронною апаратурою; давня традиція з нестримною енергією сучасної молоді — оце все разом і є «Вечорниця».

Танцювальний зал був повністю заповнений, тож танцювали по черзі. Отже, тепер організатори терміново шукають велике приміщення, бо на наступні «Вечорниці», заплановані на 23 лютого, наплив охочих може бути ще більшим.

•

Володимир ЩЕРБИНА

НАЦІОНАЛЬНА ПРЕМІЯ

Перша думка після концерту: чому при цьому явищі, яке за космічними законами дорівнює виникненню нової галактики, не присутні всі студенти музичної академії? Не відчули, не пережили одухотворення від цієї могутньої фантазії композитора, його особливого звукового стилю, де синтезовано не лише фольклорні інтонації, а й поезія, духовна музика, елементи естрадної і навіть розмовна мова, трансформовані найсучаснішими виражальними засобами. Те, що визначає обличчя композитора, його неповторний стиль. Те, що перемагає нашу культурну депресію, викликану цілеспрямованою чужорідною політикою, сповзанням у маскультуру і просто примітив "обшачка". Повсюдно — від столичних сцен до убитої архітектури старовинного європейського міста. Дяка Богу, хоча б феєрверків стало менше. А справжні свята тепер, виявляється, відбуваються саме так: у залі, заповненому лише колегами-музикантами і творчою елітою, де внутрішньому голосу душі вторить віолончель, розповідаючи драматичну історію долі. Моєї? Вашої? Можна тихенько зізнатися автору: він прочитав її достеменно. Він виокремив неповторний голос вірша Антонича і Шевченка, а кожного його кантата для мене тепер нова пора року. Поміж літом і осінню — Пора року Антонича, а перед весною — Пора Шевченка. Стільки в тому барв звукових, життя природи і людини, оповіді й вислуховування тиші. Геннадій Ляшенко бачить у творчості Шевченка "думки, актуальні в усі часи, а в наш час особливо. Тому шукав підходи музичного вираження його поезій і раніше не міг почати роботу. А зараз, коли досяг такого віку, що ці містичні настрої і епізоди йдуть від світовідчуття українців із прадавніх часів і, власне, у Шевченка дуже багато таких епізодів, наприклад, у поєми "Катерина": "Кричать сови, спить діброва". У мене відразу створилася й картина, отой настрій тривоги, тобто, певний підтекст. Я знайшов чотири такі епізоди, вони пов'язані з ніччю, але різ-

МУЗИКА ШЕВЧЕНКОВОЇ ТИШІ

У Великому залі Національної музичної академії ім. Чайковського відбувся концерт видатного українського композитора, педагога, народного артиста України Геннадія ЛЯШЕНКА. Прозвучали твори, представлені на здобуття Національної премії ім. Т. Г. Шевченка: Другий концерт для віолончелі з оркестром, музика для фортепіано з оркестром, акапельні кантати на вірші Богдана-Ігоря Антонича "Вітражі й пейзажі" й на вірші Тараса Шевченка "Містерія тиші".

Заняття у класі професора Геннадія Ляшенка

ні її пори. Останній епізод я беру з поеми "Сон" — "світає, // Край неба палає..." є певний розвиток того настрою.

Шевченко — філософ, містик, який робить нам якісь натяки. Неплакатно, тут прихований цілий світ.

Асоціації можуть бути і від народної творчості. Світ Антонича мені дуже близький. Витончений, рафінований, європейської традиції. Ця інтелектуальна високість, довершеність мені дуже близькі. Я написав цю кантату, але вийшла не просто кантата, а ціле дійство "Вітражі й пейзажі", тут і замальовки, і погляд автора на довкілля, так розвивається дія з певних картин природи й поступово в них вплітається автор, сам поет. Для його творчості характерна тема самотності людської і творчої, тут вона поступово виходить назовні й закінчується драматичним фіналом.

У нас у сімдесяті роки була така нова фольклорна хвиля, я також данину тому віддав, але ніколи не використовував мелодії як цитати або обробляв їх, я користуюсь інтонаційним світом української музики, і не тільки музики, а й мови. Ритмічні акценти, які виникають із особ-

ливостей мови, існуючого буття. Хоча я родом із півдня, але виріс у Західній Україні, в Галичині. Всотав у себе всю ту ритмічну, інтонаційну, ладову сферу і так тепер мислю. Навіть у складних симфонічних творах це само по собі виходить. Цінність музики в тому, щоб вона була інтонаційно змістовною, і особливо я працюю над тим, щоб це була національна музика, щоб було видно, звідки я. Як свого часу Шопен учився певної композиторської техніки, але те, що він почув у дитинстві (польська мазурка і так інше), вся ця інтонаційна сфера і зробила Шопена. Я ж слухав коломийки, твори західноукраїнських композиторів, — Кос-Анатольський, Колеса, Козак. Пізніше я в них учився. Євген Теодорович Козак мені допомагав в училищі, потім у консерваторії вчився народної творчості у Станіслава Людкевича. В Адама Солтиса відкрив для себе європейський стиль, бо він вихованець берлінської школи. Але все це звукове середовище, в якому я жив, було насичене національним елементом. У студентські роки, коли звучали твори Лисенка, Людкевича "Кавказ", "Заповіт", ми всі бігли слухати консерваторський хор, він був

надзвичайно високого рівня. І все це відкладалося, як у скарбничку. Я вважаю, що людське життя безперервне, це процес єдиний, одне покоління змінює інше, і всі ті знання, вміння передаються іншому поколінню. І тому я кажу студентам, щоб вони не шукали, чого не було, бо все в світі вже було, треба вивчати всі надбання, які були раніше. Але кожна епоха сприймає світ по-своєму, читає фольклор по-своєму, класику. Час вносить свої корективи, але любов як була тисячі років, так і залишилася, а ще патріотизм та інші вічні речі. Я все життя сам себе робив, мусив знайти власний шлях, для мене робота була як спосіб існування. І це від моїх перших кроків у мистецтві й дотепер".

Академік Євген СТАНКОВИЧ, знає Геннадія Ляшенка вже сорок років. "Я вважаю, що в розвитку національної симфонічної музики після Б. Лятошинського центральне місце посідає симфонічна творчість Г. Ляшенка, зокрема, Третя, Четверта і П'ята симфонії, в яких проглядають якісно нові горизонти еволюції симфонічного мислення".

Мистецтвознавець, поет, художник Олександр ДОРІЧЕНКО також давно захоплюється музикою Геннадія Ляшенка. "Його творчість національна не своєю зовнішньою атрибутикою, а глибинним проникненням у сутність українського характеру. В творах композитор піднімає морально-філософські проблеми сучасності, їм притаманний підвищений емоційний тонус. Геннадій Ляшенко потужний і продуктивний композитор, йому під силу масштабні симфонії і камерно-інструментальні твори, кантати й музика до балетів і кінофільмів. Другий концерт для віолончелі з оркестром — твір знаковий і глибокий. Я вважаю його одним із кращих творів митця останніх років.

Композитор Віктор СТЕПУРКО відгукнувся про талановитого коле-

гу так: "Для мене Геннадій Ляшенко — висока особистість, яка уособлює найвищий ступінь професіоналізму і філософських досягнень. Усе, що є класичним, елітним у мистецтві, — це Геннадій Іванович Ляшенко. Ціную його як щирого гарного людину, з якою можна спілкуватися на будь-яку тему і одержати відповіді на будь-які запитання. Щодо концерту на здобуття Шевченківської премії, вважаю, що давним-давно вже мав би цей композитор одержати премію. Я вважаю його П'яту симфонію, написану понад п'ять років тому, коловальним досягненням українського симфонізму. А його віолончельний концерт вражає глибиною і вишуканістю".

Із Геннадієм Івановичем пов'язана ціла епоха в українській симфонічній музиці, — вважає **композитор Гор ПЦЕРБАКОВ**. "Його Четверта, П'ята камерні симфонії, віолончельний концерт, фортепіанний концерт, хорові твори є великим надбанням української музичної культури. Недарма твори Геннадія Івановича Ляшенка і ще кількох композиторів відібрали для дуже престижного видавництва з Америки його директор, включивши його до видання, які поширює по всьому світу. Я його дуже поважав як професора Національної академії і дуже гарного композитора".

Сфера творчого самовираження Геннадія Ляшенка охоплює широкий спектр жанрів: симфонічна, камерна, хорова, вокальна й сценічна музика. За словами **музикознавиці Майї РЖЕВСЬКОЇ**, композитор "досконало володіє системою традиційних засобів виразності, застосовує надсучасні прийоми полігармонії, політональності, на цих засадах створюючи свою неповторну музику. Національна визначеність його музики, почуття любові до своєї батьківщини прямо чи опосередковано проявляється в його творчості. Четверта симфонія присвячена пам'яті жертв голодомору. Другий концерт для віолончелі був створений із розрахунку на видатні виконавські можливості Івана Кучера. Оригінальний і органічно вписаний у світовий культурний контекст, національно визначений і орієнтований на загальнолюдські цінності — таким постає композитор Геннадій Ляшенко".

Спілкувалася
Валентина ДАВИДЕНКО

НЕОРДИНАРНА ДІЙСНІСТЬ У ЧОРНО-БІЛОМУ

Нещодавно в Національному художньому музеї України завершилася виставка "Баухаус: фотографії", організована Німецьким культурним центром Гете-Інститут в Україні. На ній були представлені роботи провідних німецьких фотографів 20-х рр. XX ст., учасників легендарної школи архітектури "Баухаус".

У роки розквіту "Баухаусу" оригінальні ефекти народжувалися завдяки експериментам із освітленням, ракурсами, проявою плівки. Тож німецькі майстри, невимушено й розкуто експериментуючи, створювали авангардні неординарні фотороботи.

Щоб краще відчувати дух цих старих фотографій, не зайве згадати про унікальне творче об'єднання — "Баухаус". Точно визначити, що таке "Баухаус", нелегко, — його називають і художньою майстернею, і вищою школою архітектури, будівництва, дизайну й ужиткового мистецтва. Його заснував архітектор Вальтер Гропіус у Ваймарі 1919 року. Незабаром "Баухаус"

став центром сучасного дизайну в Німеччині, а згодом — центром авангардного мистецтва майже всієї Європи. Ідеологи "Баухаусу" намагалися зробити мистецтво і дизайн частиною повсякденного життя, тобто художники й архітектори мають стати ремісниками, щоб їхні твори стали практичними і доступними. Тож багато митців — живописців, архітекторів, скульпторів, дизайнерів — навчалися і працювали разом у майстернях "Баухаусу". Стиль "Баухаусу" — простота, геометричні форми, і водночас вишуканий смак. Цей творчий осередок проіснував не довго — 1933 року його закрили фашисти начебто через поширення комуністичних ідей.

ВИСТАВКИ

Митці — учасники "Баухаусу" — роз'їхалися по всьому світу, поширюючи його ідеї в багатьох країнах. Тож його стиль значно вплинув на розвиток естетики XX століття...

Виставка в Києві презентувала 124 фотороботи сорока авторів. У експозиції було представлено п'ять серій — "Від фотографії до Петерганса", "Портрети", "Предмети/Світ", "Кількісна експозиція, монтаж, колаж, фотопластика" і "Фотографія в поліграфії". Перша серія складається з надзвичайно вишуканих, із тонким відчуттям композиції та стилю фоторобіт керівника відділення фотографії "Баухаусу" Вальтера Петерганса. Об'ємна серія "Портрети" — це колекція оригінальних автопортретів фотографів, портретів їхніх колег і просто різних людей. Серія "Предмети/Світ" представляє найрізноманітніші зображення звичних, здавалося б, речей, які набувають

на цих фотографіях неординарного, навіть загадкового вигляду. А назви останніх двох серій говорять самі за себе — четверта знайомить із фотоекспериментами — колажами й фотомонтажем, а п'ята демонструє зразки тогочасної фотореклами.

Хоча цим фотографіям близько 80 років, вони й зараз викликають захоплення у глядача — адже цілком сучасні за своїм характером і духом. Переглядаючи їх, розумієш, що тогочасні ідеї не постарішали, адже здобутки "Баухаусу" у трох видозміненому вигляді використовують і в наші дні.

Катерина ТАРЧЕВСЬКА

ПІСЕННІ КРИЛА НЕ СТОМЛЮЮТЬСЯ

ТАЛАНОВИТА ЗЕМЛЯ

У Кам'янці-Подільському на Хмельниччині відбулося свято "Журавлика". Так зветься народна дитячо-юнацька капела, якій виповнилося чверть століття. Тут співають юні таланти від 10 до 20 років. Із "Журавликового" гнізда вилетіли відомі в Україні Марина Одольська й Анна Зотьєва, тут шліфувалися голоси Олени Собіщанської, Олени Петрової, Діни Маленької, Наталії Мамчур, Наталії Овчарук, Оксани Томків, Андрія Бондаренка та багатьох інших молодих співаків.

Сьогодні капела znana в Європі й удома, перемагала на I Міжнародному дитячому хоровому фестивалі духовної музики "Тернопільська Зоринка", VII Міжнародному "Артеківські зорі", VI Всеукраїнському "Весняні голоси". "Журавлик" давав урок співу на Міжнародній хоровій асамблеї.

Із 1992 року діти мають можливість працювати у відкритій у місті дитячій хоровій школі. Вона тоді була третьою в Україні. Нині тут навчається 300 дітей.

У репертуарі "журавляк" майже сто творів, серед яких шедеври духовної музики, українські народні пісні, колядки, щедрівки. Вийшов перший компакт-диск капели із Різвяною програмою. Диск записала Національна радіокомпанія України. А київський інститут біографічних досліджень вмістив матеріал про капелу в книзі "Ювіляри України. Події та особистості XXI століття". Ось як високо злетів звичайний шкільний хор! Бо саме з хору "Ровесники" школи № 1 починалася біографія "Журавлика". Його творець — відмінник освіти України, вчитель-методист Іван Нетеча вдихнув у своє дітище енергію праці й енергетику пісні. Це дає капелі наснагу залишатися одним із найкращих навчально-мистецьких колективів Хмельниччини.

Віра ШПИЛЬОВА